

Universitätsbibliothek Wuppertal

Quatuor D. N. Jesu Christi Euangeliorum Versiones per antiquæ duæ, Gothica scil. et Anglo-Saxonica

Junius, Franciscus

Dordrecht, 1665

Observationes in S. Marci

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-702](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-702)

OBSERVATIONES

IN S. MARCI CAP. I. VERS. 2.

 Σ γέγραπται ἐν τοῖς ἀσφάτοις.] Got. **ΣΥΕ ΓΑΜΕΛΙΦ ἸΣΤ ἸΝ**
ΕΣΑΙἸΝ ΠΡΑΝΗΕΤΑΝ. Sicut scriptum est in *Esaiâ Prophetâ*,
 ut vulg. Lat. & in Manuscriptis aliquibus Gr. Ἐν Ἡσαῖα πρὸ ἀσφάτου.
 Sicq; Syrus & Arabum tria exemplaria, hōsq; secuti Persæ duo.
 Sed Arabs in Bibl. polyglottis, & Æthiops habent *In Prophetis*. De hac
 variatione multi multa. Unicum hæctenus intentatum superest, quod exhibet
 antiquum Euangeliorum Copticè verforum exemplar. Illic enim legitur

ἘΝ ἩΣΑΙΑΣ ΠΡΟΦΗΤΗΣ. In *Isaiâ Prophetâ*: at in margine
 librarius monet pro *Isaiâ Prophetâ* legendum esse, ex *saniori exemplari*,
ΠΡΟΦΗΤΗΣ. *Prophetis*. Rationem porrò subnectit: scil. *Esaias*
prophetauit de Voce clamante: Moses autem & Malachias de Missione angeli pro-
phetauerunt. Quæ codicis oræ ascripta sunt Arabicè, Typis nostris, ut potui-
 mus, expressa, sic se habent:

اشعيا كتب بالصوت الصارخ،
 وموسى وملاخيا كتبوا بارسال الهلاك،

Jesaiæ locus est notissimus, cap. XL, 3. *Vox clamantis in deserto*: &c. Neque
 dubitatur de *Malachiæ* testimonio prophetico, quin extet, cap. III, 1. *Ecce ego*
mitto angelum meum, &c. quamvis Erasmi conjectura sit Hieronymum, dicendo
in Malachiæ sine scriptum est, memoriæ lapsu, respexisse ad cap. IV, 5. *Ecce ego*
mittam vobis Eliam prophetam. Certè luculenter de *Marci* loco isto affirmat
 Hieronymus, Tom. II. epistolâ penult. de optimo genere interpretandi: *Hoc*
exemplum ex duobus Prophetis compositum est, de Malachiâ videlicet & Esaiâ:
 sicq; Theophylactus. At ex *Mose* Prophetâ haud quicquam solet à nostris ob-
 servari in hunc Evangelistæ Textum. Quam quoque Pentateuchi clausulam
 faciat *Johannis Baptistæ* prænunciatricem *Scriba Copticus*, nobis præfestinanter
 scribentibus non licet curiosius investigare. Legitur, *Exod. XXI I I, 20.* *Ecce*
ego mittam angelum meum, qui præcedat te, ut vulg. Lat. ubi pro מלאך *Ange-*
lum, habet versio Samaritana שלח Nuncium, legatum, vel *Apostolum meum*.
 R. Salomonis Jarchi observatio est רבוהינו אטרו זה מטטרון *Magistri nostri*
dicunt, hunc Angelum Metatron esse. *Metatron* verò aliquando exponitur
Metator sive *Legatus Dei*; vid. Jo. Coch in Excerpt. Gem. Sanhed. cap. IV, not. 8.

Sic Exod. xxxiii, 2. *Et mittam Angelum ante faciem tuam: vulg. Lat. Et mittam præcursorem tui Angelum; ubi pro מלאך itidem substituit Versio Samaritana מלש Legatum, Apostolum.* Consimilia sunt loca Exod. xxxii, 34. Num. xx, 16. &c. Johannem autem Baptistam dictum esse *Angelum, nuncium, præcursorem*, & quasi *Metatorem* qui viam Domini præsterneret, nihil opus est ut moneam. Quæ non ideo à me dicta sunt, acsi crederem aut probaturus essem hunc Angelum de Johanne Baptistâ intelligendum esse, pari modo atque ille apud *Malachiam*: sed conjectare volebam, quibus potissimum moti rationibus, Christiani Coptitæ statuerint *Mosen* æquè ac *Malachiam* prophetâsse de missione illius Angeli, qui præparaturus esset viam Domini; de Johannis nempe illius, qui Christi ἀγγελος erat, legatione. Si cui in manus inciderit Pentateuchus Ægyptiacus, definitè forsan hunc nodum expediet.

VERS. 3. τὰς τέτταρας ἀντὶς] Got. **STAIWXS ΓΥΣ ΠNSAKIS.** *Semitas Dei nostri.* Sic cod. Bezae vetust. in Gr. τὰς ὀκτὲς ἡμῶν, in Lat. *Dei nostri.* Desumptum est ex *Isai. xl, 3.* ubi pro מלאכה לאלהינו מסלה habet Versio Gr. τὰς τέτταρας τὰς ὀκτὲς ἡμῶν. sicuti & τὸ ὄδον κρείττων, hoc *Marci* versu, respondet illi יהוה ירך quod occurrit in priori membro illius commatis *Isaie.* Hic obiter notandum, Sospitorem nostrum, de quo hæc necessariò intelligenda, dictum esse *Jehovam & Deum nostrum*; hocq; εἰρησ agnitum esse ab Interprete Gothico. Quod aliquantò facit ad Gothos purgandos à graviore pestilentis Arianismi suspitione. Horum enim Episcopum Ulphilam *Arianum fuisse, seu ἡρεσῶστος professum*, colligit Jac. Gothofredus ex Philostorgio, in Dissertat. ad lib. II, cap. 5. Deq; ipsis Gothis sic Theodoritus: Μίχρη καὶ τήμερον οἱ Γότθοι μείζονα μὲν τὸ πάρεσ λέγουσι τὰ ἡσ' κληρονομήσαντες ἢ ὅν εἶπεν ἡ ἀνείχονται, καὶ αὐτοὶ κρηνανῶδες τὴν λέγουσιν. ἀλλ' ὁμῶς εἰ παύσασιν τὸν παρῆσαν διδασκαλίαν κηλίπτον. *Hodie quoque Gothi majorem Patrem Filio asserunt, creaturam autem dicere Filium non sustinent, quamvis ab iis qui dicunt, se non abducant: non tamen penitus à paternâ doctrinâ recessere;* Eccles. hist. lib. iv, cap. 37. Propter has aliâsq; nonnullas ambiguitates circa Wulphilæ Gothorúmque; ejus defectionem ad impiam Arianorum sui temporis hæresin; ac propter hoc & similia quædam in Textu Gothico testimonia, dixi, in Dissertatiunculâ de Versione Gothicâ, *Hanc qualemcunque defectionem verisimiliter evenisse post Traductiones Biblicas demum confectas.*

VERS. 10. Ἴδτε ἄνοιγμένους τὰς ἑρῶνας.] Got. **ΓΑΣΛΘ ΠNSΛHKHANS HEMINANS.** *Vidit cælos apertos.* ut vulg. Lat. adeo ut non dubium sit quin legerit Interp. noster ἡνοιγμένους, cum aliquot Gr. Manuscriptis. **ΠNSΛHKHANS** ponitur pro ἀνοίγειν. *Luc. I, 64.* & pro ἀνοίξουσιν. *Luc. IV, 17.* Σχέλει verò transfertur in cod. Argenteo per **ΑΨΤΑΙΚΑΝ & ΔΙSSKKEITAN.** In locis huic parallelis, *Matth. III, 16.* & *Luc. III, 21.* dictum est τὰς ἑρῶνας vel τὸ ἑρῶν ἀνωχθῆναι (Got. **ΠNSΛHKHNSA HIMINS.** *Apertum est calum*) quibuscum

buscum hæc nostra Versio penitus concordat. Aliàs *findendi* seu *disfrumpendi* verbo utens Marcus, ostendit caelos non apertos modò, quod alii testantur, sed subito ac uno quasi impetu fuisse diductos atque diffissos.

VERS. 16. Ἀνδρέου τῆ ἀδελφῶν ἀνδρῶν.] Got. **ΑΝΔΡΑΝ ΕΒΡΑΪΚ ἸΣ. ΨΙΣ ΣΕΙΜΩΝΙΣ.** acsi legisset cum cod. Alexandrino, Ἀνδρέου τῆ ἀδελφῶν τῶ Σιμωνῶν. vel potius, *Andream fratrem ejus*, nempe *Simonis*. Neque aliter, puto, vertendum illud in hujus loci traductione Moscoviticâ, ἈΝΔΡΙΑ, ΒΡΑΤΑ ΤΟΓΟ ΣΗΜΟΝΑ. Evangelia Coptica eandem certè lectionem amplectuntur: illorum enim Versio, quam Typorum defectu exprimere nequimus, sonat *Andream fratrem Simonis*. Nec mirandum quod author Ægyptiacus hic *Simonis* mentionem, cum aliis, faciat, qui *Matth. 1x, 10.* post hæc verba καὶ ἰσθῶς ἀνδρῶν ἀνακεμήνους ἐν τῇ ὀικίᾳ, addit ἸΣΙΜΩΝΙΣ *Simonis*: ubi hæc margini apposita con-

spiciuntur, **ΣΙΜΩΝΙΣ ὁπρῶ ὕβρῶς Ἰ** In Coptico duntaxat habetur *Simon*.

Quod etiam notavit è codicis sui Arabici margine Petrus Kirstenius, in Notis ad *Matth. 1x, 10.* *Simonis* nomen, in hoc Marci loco, adjectum videtur, explanationis gratiâ sive distinctionis: sic enim S. Textum legimus; *Et Jesus præteriens secus mare Galilææ, vidit Simonem & Andream fratrem ejus*, nempe *Simonis*; non *suum*, scil. Christi. Non absimile est quod occurrit, *Mar. v, 37.* Versione vulgatâ, *Et Jesus non admisit quenquam se sequi, nisi Petrum & Jacobum & Johannem fratrem Jacobi.* Ubi pro Ἰακώβου habent aliqui codd. mss. ἀνδρῶν. ut hic pro vel post ἀνδρῶν habent aliqui τῶ Σιμωνῶν.

VERS. 17. Ποίησω ὑμῶς γενεὰς ἀλιέων ἀνθρώπων.] Got. **ΓΑΤΑΝΓΑ ἰΓΥΙΣ** (rescribe ἰΓΥΙΣ) **ΨΑΙΡΨΑΝ ΝΗΤΑΝΣ ΜΑΝΝΕ.** i. e. ad verbum, *Faciam vos duos* (vel, *ut vos duo sitis*) *capientes*, aut *captores hominum.* **ΓΑΤΑΝΓΑΝ & ΤΑΝΓΑΝ** significant *Facere.* De **ΓΑ** præpositivâ syllabâ seu augmento otioso, superfluum esset multa differere: unaquæque enim Textûs Gothici pagella usum ejus per familiarem esse testatur. Pro Got. **ΓΑ** retinebant Anglo-Saxones **ge.** quod Verbis quamplurimis præmittebatur aut rejiciebatur pro loquentis aut scribentis arbitrio. Exemplum esto hic ipse locus, ubi pro Got. **ΓΑΤΑΝΓΑ** habent tria exemplaria mss. Ic 50. Cantabrigiense verò Evangeliorum Anglo-Sax. Manuscriptum, Ic 760. Theotisci sive Franci vett. utuntur **ge / gi / &** aliquando **je /** (vid. Cl. Junii Observat. in Willeramii pag. 62.) sed & **fa / fe & fi /** præcipuè in Participiis Verborum præteritis formandis. Alamanni habent **ge /** Belgæ, **ghe** vel **ge /** quæ Participiis præteritis, ac Nominibus, ut vocant, verbalibus quibusdam constanter præfigunt. Quin & apud Anglos qui, tertio abhinc retro seculo, sermone patrio scrip-

scripserunt, usitata erant **μnade / υβον / &c.** pro Belg. **gemaect / geboren / i. e. Factus, natus.** Sed de his plus satis. **ΓΑΤΛΗΓΛ** hic planè Futuri temporis est, aliàs pro **ποιῶ** ut plurimum reperitur **ΤΛΗΓΛ**. atque pro **ποιῶ**, **ΤΛΗΓΛ** & **ΓΑΤΛΗΓΛ**. Sæpiùs contigit hanc observâsse confusionem Temporum tam in Gothicâ quàm Anglo-Saxonicâ linguâ, cujus omnino monendus est lector inexercitator; nè in hisce minutiis, à nemine, quod sciam, hæcenus notatis, hallucinetur atque graviùs à scopo aberret. In *Joannis* etenim *cap. XIV, 12.* **Ἐγὼ ποιῶ** est **ik ΤΛΗΓΛ**. & *vers. 14.* **Ἐγὼ ποιῶ** est etiam **ik ΤΛΗΓΛ**: Sic ejusdem capituli *vers. 13 & 31.* legitur utrobique **ΓΑΤΛΗΓΛ** in Gothicâ, & **ic do** in Anglo-Saxonicâ *Versione*: sed Textu Græco atque Latino illic habetur, **ποιῶ**, *Faciam*, hic autem, **ποιῶ**, *Facio*. Istiusmodi exempla plura congefferam, præcipuè in nostris Saxonis: sed recensionem reclamant, quæ superflunt, horulæ. Proximè succedit **ἱρῦις**. *vos duos*; vel, ut Græcè liceret dicere, **οφῶϊ & οφῶ**. De Verbis Gothorum dualibus diximus ad *Matth. XI, 2.* restat ut paucis adjiciamus Observatiunculam de Septentrionalium aliquorum Pronominibus dualiter sumendis. In hoc autem Parallelismo subjecto citantur Gothica ex cod. Argenteo, Anglo-Saxonica verò è Textu Evangelico *παρακλήτως* edito, Islandica denique petuntur è Runolphi Jonæ Grammaticâ Islandicâ Hafniæ excusâ, ann. **C1513**.

PRONOM. PRIMITIVA

Primæ Personæ.

	GOT.	ANGLO-SAX.	ISLAND.	Interp.
Casus rect.	ἄντ. <i>Joh. XVII, 22.</i>	þyt. <i>Luc. XXIII, 41.</i>	þid.	} <i>Nā'i, Nā,</i> <i>Nos duo,</i> <i>&c.</i>
Casus obliq.	ἄντκῖς. <i>Mar. x, 37.</i> & ἄντκῖς. <i>Matth. IX, 27.</i>	Unc. <i>Matth. III, 15.</i>	Ofkar Gen. Ofkur Dat. & Accus.	

Unde

PRONOM. POSSESS.

.....	Uncep. <i>Luc. XII, 13.</i>	Ofkar Masc. & Fœm. Ofkar Neut.	<i>Nā'itæ,</i> <i>Noſter duo-</i> <i>rum.</i>
-------	--------------------------------	---	---

PRO.

PRONOM. PRIMITIVA

Secundæ Personæ.

	GOT.	ANGLO-SAX.	ISLAND.	Interp.
Cafus rect.	{	Ly̅t. Matth. xx, 22.	þid.	} Σφῶι, Σφῶ, Vos duo, &c.
Cafus obliq.	{ iruis. Mar. x, 36. &	Inc. Matth. ix, 28.	yctar Gen. yctur Dat. & Accuf.	
	{ irruis. Mar. xi, 2. &			
	{ izuis. Luc. xix, 31.			

Unde

PRONOM. POSSESS.

irruak. Matth. ix, 29.	Incep (nam pro Eoppum habent aliq. codd. Incpun) Matth. ix, 29.	yctar Masc. & Fœm. yctarr Neut.	Σφῶιτεσ, Vester duo- rum.
----------------------------------	---	---------------------------------------	---------------------------------

Eorum, quæ hac de re subnotaveram, delineationem dedi, supplementum demandans instructis aptiori supellectile literariâ, ac secessu fruentibus minùs inquietato. De **igā** quod occurrit, *Luc. II, 50.* dubitari potest, utrum inter Dualia sit numerandum, necne. Mihi videtur Plurale dicendum, atque ad amussim respondere Anglo-Saxonico *hiz*. Ambobus enim hoc commune, ut Fœmininè usurpentur pro *icēn*, *Illam* vel *eam*, in Accusandi casu Singulari: huic etiam nusquam non contingit ut ponatur pro *illi*, in Numeri Pluralis casu Nominandi. Exemplum esto *Matth. xxii, 28.* Calle *hiz hæþbon hiz.* *Omnes illi septem habuerunt eam.* Atque hoc quoque de **igā** affirmari posse opinor. In veteribus Anglo-Saxonum monumentis quæ penitioris sunt antiquitatis (qualis est *Cædmonis* Monachi Paraphrasis poetica) creberrimus invaluit usus Dualium, quæ postea citerioribus seculis obsolescere cœperunt atque evanescere: adeo ut

in hodierno Anglorum fermone nè vola quidem aut vestigium eorum appareat. Hinc etiam iudicium fieri potest de linguâ Islandorum. Sed huiusmodi Grammaticalibus diutiùs immorari, neque per nostrum tempus angustissimum licet, nec fortassis expedit ob lectoris, ad res potiùs quàm Voces attenti, gravitatem. Denique **NHTANS** hic usurpatur pro ἀλιείς, pari fermè ratione ac in Versione Anglo-Sax. collateralis, pro *Piscatores hominum* substituuntur **Sapla onþonbe**. *Animarum captores vel capientes*. Quid hæc significant, opportunè docet locus consimilis *Luc. v, 10.* ubi Græca Ἀλιείας ἔση ζωζαίων transferuntur Gothicè, **MANNE SIND NHTANS**: Latina verò *Homines eris capiens*, Anglo-Saxonice interpretata sunt, þu biʒt men ʒeþonbe. Ἀλιείς seu *Piscatores* sunt Gothicè **FISKGANŠ**. Anglo-Sax. *Fiscepap*. ut, *versu* proximè antecedenti; scil. *Mar. I, 16.* **NHTANS** autem *irretiendi* significatu aut etiam *illaqueandi* accipi probabile est: quia, præter modò allegata de ἀλιείς & ζωζαίων (quibus respondent **NHTANS** & **Onþonbe** utroque, ut videtur, Numero) usurpatur quoque de capturâ piscium, in illo *Luc. v, 9.* Ἐπὶ τῇ ἄρρῃ τῆ ἰχθύων ἢ σαπέλασον, **IN ΓΛῘΛΗΣ ΨΙΖΕ FISCHE ΨΑΝΖΕΙ ΓΛΑΝΗΤΗΝ**: Et, quod maximè huc facit, *Mar. xii, 13.* de insidiantibus Christo loquenti dicitur, Ἰνα ἀνθρὸν ἀρρέυσωσι λογῶν, **EI İNA GLAŃHTEİNA VΛHKAΛ**. ubi pro ἀρρέυσωσι, in exemplaribus quibusdam legitur *πυρδύσωσι*, quod occurrit *Matth. xxi, 15.*

VERS. 21. Ἐδίδασκε.] Got. **ΛΛΙΣΙΔΑ İNS**. *Docebat eos*: ut Vulg. Latinus. Bezae cod. vet. habet Ἐδίδασκεν ἀνθρῶν. Orientalium plerique lectionem sequebantur si non aliam, certè aliter distinctam: namque pro Ἐσελθὼν εἰς συναγωγὴν, ἐδίδασκε, supponunt, *Docebat in synagoga eorum*. Satis esto monuisse, apud *Luceam* loco parallelo reperiri Ἡ δὲ δίδασκων ἀνθρῶν. cap. iv, *vers. 31.* ubi noster tamen habet solummodò **VΛŠ ΛΛΙΣΓΑΝΔŠ**, *Erat docens*; omisso ἀνθρῶν.

VERS. 25. Ἐξελθε ἐξ ἀνθρῶν.] Got. **NSΓΛΓ NT NS ΨΑΜΜΑ. ΛΗΜΑ ΠNHKΛINGA**. *Exi foras ex illo, spiritus immunde*. In cod. Bezae antiquo hæc conspiciuntur: Ἐξελθε ἐκ τῶ ἀνθρώπου, πνεῦμα ἀκάθαρτον, in Lat. *Exi de homine, spiritus immunde*. Æthiops quoque addit **שׁכׁן שׁפּוּמ** *Spiritus immunde*. Conferatur illud *Mar. v, 8.* Ἐξελθε ἐκ πνεῦμα ἐ ἀκάθαρτον ἐκ τῶ ἀνθρώπου. Got. **NSΓΛΓ ΛΗΜΑ ΠNHKΛINGA NS ΨΑΜΜΑ ΜΑΝΝ**. Concordantia manifesta est.

VERS. 27. Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες] Got. **ΓΛΗ ΛῘSLAŃHΨHΓAETHH** **ΛΛΛI SIDA ΛΛEIKΓAŃA ANŠ**. *Et obstupescati vel attoniti sunt omnes mirantes*. Vulg. Lat. *Mirati sunt*. Noster describere periphrastice conabatur τὰς ἐκθαμβῆσαι, *expavescerent, atque cum stupore mirabundos*. Θαμβῆσαι enim exponitur per **ΛῘSLAŃHΨHŃAN**. *Luc. iv, 36.* & **SIDA ΛΛEIK**. *Luc. v, 9.* sic pro ἐθαμβῆσαι legimus **ΛῘSLAŃHΨHΓAETHH**. *Mar. x, 24.* at *vers. 32.*

pro eodem usurpatur **ΣΙΔΑΛΛΕΙΚΙΔΕΔΗΝ**. **ΣΙΔΑΛΛΕΙΚΩΝ** autem est propriè *Admirari*. Sed vide quæ supra diximus ad *Matth.* 1x, 8. ubi per otium licuit hujusmodi periphrasin anxius expendere. Quòd autem statim hoc ipso *commate* sequitur, **ΣΥΛ ΕΙ ΣΧΚΙΔΕΔΗΝ ΜΙΦ ΣΙΣΜΙΣΣΧ** (sic enim voces censeo distinguendas) id est *Adeo ut quærent inter seipfos, vel Secum mutuo disceptarent*, pro Gr. *Ὡστε συζητεῖν ἀλλήλους*, vix existimo dignum notatu. Pro *ἀλλήλους* (vel, ut in aliis editionib. rectius, *ἀλλήλους*) plures codd. Gr. exhibent *ἑαυτῶν* quam lectionem ob oculos habuit Got. Interpres; aut saltem legebat *ἀλλήλους* aspiratè, quod idem valet.

VERS. 38. [*Ἀρχομεν εἰς ἑως ἐχομένας κωμοπόλεις.*] Got. **ΓΑΓΓΑΜ ΔΗ ΨΛΙΜ ΒΙΣΗΝΩΛΝΕ ΗΛΙΜΩΝ ΟΛΗ ΒΛΗΚΓΙΜ**. *Eamus in proximos vicos & civitates*, ut Vulg. Lat. Manuscripti aliquot Gr. habent *Ἀρχομεν εἰς ἑως ἐξῆς κώμας, καὶ εἰς ἑως πόλεις*. Sicq; Syrus, Arabs ac Persæ sepe separatim legunt *Vicos & urbes*, quod hìc conjunctim est *κωμοπόλεις* sed Arab. Versio in Bibl. polyglott. Lond. omittit **ἵρη** *Pagi*, quod in cæteris agnoscitur. In *Lucæ* etiam loco parall. legimus *ταῖς ἐτέροις πόλεσιν εὐαγγελίζομαι με δεῖ* cap. IV, 43. Coprita retinet Compositum Gr. scribitq; **ΝΙΚΩΔΕΠΟΔΙΟΙΣ** & *κωμοπόλεις*, quod auctor Scalæ electæ haudquaquam intellexit, ubi vertit **ἵρη καὶ ἵρη** *Civitates aliæ*. Habent, fateor, Interpp. Arabici, *Eamus in loca ALIA ex civitatibus &c.* sed hoc modo, ni fallor, exprimere volebant *ἐχομένας* (aut forsàn *ἑτέρας* è Textu parall.) q. d. *Alias vicinas urbes*. Non vacat fusiùs hanc rem enucleare. Notet lector curiosus, Heb. **ἵרה** pro punctorum Vocalium diversitate significare *Alius & Post*: quorum illi respondet *ἑτέρω*, huic verò aliquoties *ἐχομεν* apud LXX. Interpp. vide *Gen.* xli, 23. *Psal.* Lxviii, (vel Lxvii,) 26. &c. De **ΒΙΣΗΝΩΛΝΕ** conf. loca citata in Glossario Gothico.

VERS. 41. [*Ἐκτείνας τὴν χεῖρα.*] Got. **ΠΕΚΛΑΚΩΝΔΣ ΗΛΑΝΔΗ ΣΕΙΝΑ**. *Extendens manum suam*. Sic Vulg. Lat. & Orientales. Cod. quoque Bezæ vet. habet *χεῖρα αὐτῆς*. Alioquin putàram *suam* exegeticè adjectam (ut *tua* in **ΕΚΛΥΛΗΚΗΤΕΙΣ ΨΕΙΝΩΣ**. *Peccata tua*; *Mar.* 11, 9.) sed loco consimili *Luc.* v, 13. pro *Ἐκτείνας τὴν χεῖρα*, noster substituit tantùm **ΠΕΚΛΑΚΩΝΔΣ ΗΛΑΝΔΗ**, ut & vulg. Lat. Orientales tamen *suam* itidem, explanationis causâ, subjungunt. Hujusmodi discrepantias minoris momenti posthac sicco pede præteribo; uti quoque nominis *Jesu* adjectionem, infra VERS. 42. & 45. ac CAP. II, 4 & 15. &c. quod etiam antea submonitum est.

CAP. II.

VERS. 4. Καλώσι ἐν κορβέταις.] Got. **INSAIIDEANN FATA BADI
GAL FRALLIARTON.** *Funibus ligabant lectum, ac demittebant.* Hanc
periphrasin pluribus enarratam à Perf. Interprete in Bibl. polyglottis, atque gra-
phicè depictam in Euangeliis Arab. Romæ impressis, conspiciat quicumque Para-
phrasibus delectatur. Vim hujus Verbi καλῶν abundè docent *Act. ix, 25.*
2 Cor. xi, 33. & *Act. xxvii, 30.* quo novissimo loco usurpatur in re navali;
scil. τῶν ναυῶν χαλασθῆναι τῷ σκάφῳ εἰς τὴν θάλασσαν. Quod in mentem revocat
phrasin nauticam quâ naviculatores nostri utuntur, ubi cados, tormenta, &c.
funibus prævincta in navigium invehunt aut etiam evehunt; nempe, **To sling.**
Atqui an hoc affinitatem aliquam habeat cum Got. **SALGAN** à quo fit **IN-
SAIIDEANN.** judicium esto penes Etymologos. Omnino consule Cl.
Funii Glossarium Gothicum.

VERS. 12. Καὶ δεξάζεν τὸ Θεὸν, λέγοντες· Ὁμὲν εὐδοκίᾳ ἔτους εἶδμεν.] Got. **GAL
HANHIDEANN MIKILGANΔANS ΓΦ. UIFANΔANS FATEI
AIY SYA NI ΓASEONN.** i. e. ad verbum, *Et exaltabant magnificantes
Deum, dicentes quòd nunquam sic vidissent.* Δεξάζεν circumlocutione quoque
transfuit Gothorum Antistes, qui alias perpetuò ferè κατὰ πόδα reddit Græca;
q. d. *Laudibus efferebant, summum magnificentissimūmq; prædicantes atque cele-
brantes Deum.* *Lucæ v, 26.* Ἐδέξαζον τὸ Θεὸν est tantum **MIKILIDEANN
ΓΦ:** Hic noster solus, quod sciam, habet *Viderunt* tertiæ Personæ, hoc
in loco, pro εἶδμεν, primæ: *Lucæ* enim loco jam laudato, εἶδμεν traduci-
tur **ΓΑΣΛΙΘΑΜ:**

VERS. 17. Ἀκαθάρτους εἰς μετένοιον.] Got. **AK FRAYANKHTANS.** *Sed
peccatores; omisso ad pœnitentiam.* Idem ipsum observatum ad *Matth. ix, 13.*
quò lector relegandus.

VERS. 18. Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννης καὶ οἱ τῶν Φαρισσαίων νηστεύοντες.] Got. **GAL
VESNN SIPPANGXS IXHANNIS GAL FRAKSMEIS FASTAN-
ΔANAS.** *Et erant discipuli Johannis & Pharisei jejunantes; ut vulg. Lat.
Pharisei scil. ponitur pro Phariseorum discipuli.* Bina Gr. exemplaria dicuntur
pro Φαρισσαίων exhibere Φαρισαῖοι. Cod. Alexandr. habet οἱ Φαρισαῖοι. Parum re-
fert hic notare Arabum variationem, aut Versiones alias ad calculos exigere.
Satis esto observare, Διαὶ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννης καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων — quæ sequuntur in
posteriori hujus versiculi membro, quæq; noster itidem reddit **AN OE SI-
PPANGXS IXHANNIS GAL FRAKSMEIS** — concipi his verbis,
G g g 2 *Matth.*

Matth. IX, 14. Διατί ημεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι — ; at *Luc. v, 33.* hoc modo; Διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου ηἰσέουσιν —, ὁμοίως καὶ οἱ ἑ Φαρισαίων — ; in quorum Textuum utroque Interpretes quaquaversus feliciter conveniunt. Nolter etiam in illo *Matthæi* exhibet **ΦΑΡΙΣΑΙΣ**. *Pharisæi*; in *Lucæ* isthoc, **ΣΑΜΑΛΕΙΚΩ ΓΛΗ ΦΑΡΙΣΑΙ** (pro quo tamen omnino legendum **ΦΑΡΙΣΑΙΣ** in Gen. pl.) *Similiter & Pharisæorum*. *Matthæus* itaque dixerat *Pharisæi*; *Lucas*, *Pharisæorum discipuli*, qui & ipsi *Pharisæi* censendi sunt (vid. *Matth. xxii, 16.*) ex quibus collatis nascitur conciliatio circa discrepantias in *Marco*. Tanti refert parallela advocare, ut Scriptura sit suiipsius conciliatrix.

VERS. 21. Ἄρει τὸ πῆρωμα ἀπὸ τοῦ κρημὸν τοῦ παλαιῦ.] Got. **ΛΕΝΙΜΛΙ ΕΝΛΑΧΝ ΛΕ ΦΑΜΜΑ ΣΑ ΝΙΝΓΑ ΦΑΜΜΑ ΦΑΙΚΝΓΙΝ**. Acti lectum esset, Ἄρει τὸ πῆρωμα ἀπὸ τοῦ κρημὸν τοῦ παλαιῦ. Omnia quoad syntaxin obscura. Pro ἀπὸ τοῦ κρημὸν ἀπὸ τοῦ κρημὸν in cod. quodam Montfortiano: πρός; τὸ παλαιῦ legitur διὰ τοῦ παλαιῦ, in cod. *Bezæ* vet. atque in Syr. **נִינְגָא דֵּו** de vel è *vetere*. **ΦΑΜΜΑ ΦΑΙΚΝΓΙΝ** denique respondet τὸ παλαιῦ; *Luc. v, 36.* Eos, qui desudârunt in Translationibus adornandis, ferè contentos video senlum reddidisse, minúsq; sollicitos fuisse de vocum constructione. Si liceret suspicari Gothica aliquanto luxata, in promptu esset sic restituere: **ΛΕΝΙΜΛΙ ΕΝΛΑΧΝ ΣΑ ΝΙΝΓΑ ΛΕ ΦΑΜΜΑ ΦΑΙΚΝΓΙΝ**. Tollit supplementum illud novum aliquid ex *vetere* vestimento. A quo parum abit illud vulg. Latini, *Aufert supplementum novum à veteri*. ἀπὸ τοῦ κρημὸν quidem hic abest, sed & consideratur in cod. *Bezæ* vet. Verùm nihil temerè immutandum.

VERS. 23. — Ὅδον ποιῶν ἄκοντες τὰς σείκους.] Got. — **ΣΚΕΥΣΑΝΔ ΑΝΣ ΚΑΝΠΓΑΝ ΛΗΣΑ**. *Iter facientes vellere spicas cœperunt discipuli ejus*. Sic Orientalium unus phrasin quoque transmutat, sed non aliâ de causâ, opinor, quàm commodioris expositionis. Quod cod. quidam ἄκοντες habeat pro ἄλλοις, parum facit ad hanc rem: quippe qui & ὄδον ποιῶν prorsus omittens legit *Ἡξῆσται οἱ μαθηταὶ ἄκοντες* ut *Matth. xii, 1.*

VERS. 24. Ἴδε, τί ποιοῦσι;] Got. **ΣΑΙ. ΘΑ ΤΑΝΓΑΝΔ ΣΙΠΧΝΓΡΣ ΨΕΙΝΛΙ**. *Ecce, quid faciunt discipuli tui* — ? Et codd. aliquot mss. addunt οἱ μαθηταὶ ἑ, quomodo etiam legebat *Interp. Æthiops*. Hæc, quæ necessariò subintelligenda erant, vel adjiciuntur explicativè; vel desumpta videntur ex *Matth. xii, 2.* ubi legimus, Ἴδὲ οἱ μαθηταὶ ἑ ποιοῦσι.

VERS. 26. Ἐπὶ τῶ ἀρχιερέως,] Got. **ΝΕ ΓΝΔΓΙΝ**. *Sub sacerdote*. De hac voce ac versionis ratione fusiùs diximus ad *Matth. xxvii, 1.* Sequitur hoc *commate*, Ὅχι ἔξῃσι φαγεῖν, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι.] Got. **ΝΙ ΣΚΗΛΔ ἸΣΤ ΜΑΤΓΑΝ ΝΙΒΑ ΛΙΝΛΙΜ ΓΝΔΓΑΜ**. *Non licet edere nisi solis sacerdotibus*. Arabs similiter transfert **ليس الاكل** *Sacerdotibus tantum*. Recurrendum ite-

iterum ad harmoniam Evangelicam. Matthæi verba sunt, 'Εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις' cap. xii, 4. Lucæ verò, 'Εἰ μὴ μόνος τὰς ἱερεῖς' cap. vi, 4. Noster itaque expressum dedit, quod omni dubio procul erat subaudiendum.

C A P. III.

VERS. 21. Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτῶν,] Got. **ΓΛΗ ΗΛΗΣΓΑΝΔ ΛΗΣ**
ΕΚΛΑΜ ΊΜΜΑ ΒΡΚΑΡΓΡΣ ΓΛΗ ΛΗΨΑΚΛΙ. Et audientes de vel
 ab illo Scribæ & alii, sive ceteri. Penè ut Bezae cod. vetustiss. in quo hæc dicuntur extare; 'Οὐ ἤκουσαν παρ' αὐτῶν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ λοιποί. Sic lectio varians describitur in Bibl. polyglott. sed in ipsius Theodori Bezae Annotationibus legimus, καὶ ὅτε &c. Hoc additamentum, quod omnes alii, quos tracto, interpretes averfantur, affinitatem aliquam habet cum iis quæ versu proximo sequuntur: καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱερουζολύμων καὶ σαδουκαῖοι, &c. Scribæ itaque ceterique, secundum Auctorem nostrum, de Christo dicebant, 'Οὐ ἐξήγη' sed Scribæ, qui Hierosolymis descenderant, dicebant, 'Οὐ βεελζεβὺλ ἐστίν.' Scribæ & Pharisei, inquit Chrysostomus (Homil. LI, in Matth.) πανταχῶς τῶν φυλῶν ἡσων διεπαρμένοι, καὶ εἰς διδόνον διερχόμενοι μέγῃ ἀπὸ οἱ τῶν μητροπόλεων ἔχοντες (i. e. Hierosolymitani) πονηροῦσι τῶν ἀλλων ἡσων, αἵτε καὶ παλαιοὶ δόξαντες πιαῖς, καὶ πολλὰ κενημένοι τὸν τύπον. Versus iste, si quis hujus Evangelistæ alius, interpretationes passus est diversè sentientium. Vid. è recentioribus, If. Casaub. Exercit. ad Baron. xiv, cap. 17. Hug. Grotium, Hen. Hammondum & Nortonum Knatchbull in locum, Mer. Casaubonum de Enthusiasmis, cap. 3. &c. Plerique alii de Christi cognatis, aut saltem amicis hæc dicta existimant: at Got. Interpres, qui pro 'οἱ παρ' αὐτῶν, legerat Περὶ αὐτῶν οἱ γραμματεῖς &c. manifestè censuit intelligendum de inimicis.

VERS. 29. 'Ενοχός ἐστιν αἰώνως κελσεως.] Got. **ΣΚΗΛΑ ΊΣΤ ΛΙΨΕΙΝ ΛΙΖΡΣ ΕΚΛΥΛΗΚΗΤΛΙΣ.** Reus est æterni peccati. Codd. aliquot Gr. legunt 'Αμαρτίας. Vulg. Lat. Delicti; Cyprianus, Peccati (Epistolarum lib. III, epist. 14.) Cod. quoque Copticus habet **ΠΟΧΝΟΒΙ ΠΕΝΕΣ** q. d. 'Αμαρτίας αἰώνως. Dicitur autem 'Αμαρτία αἰώνως, quoniam peccator ἐκ ἐξῆς ἀφελῖν εἰς τὸν αἰῶνα' ut præcedentia verba declarant. Κελσεῖς aliquando usurpari pro κελσεῖσι & ΝΟΠ Peccatum, quandoque pro Pæna peccati poni non est ignotum.

VERS. 32. 'Ιδὲ, ἡ μήτηρ σε, καὶ οἱ ἀδελφοί σε] Got. **ΣΛΙ. ΛΙΨΕΙ ΨΕΙΝΛ. ΓΛΗ ΒΡΧΨΚΡΓΣ ΨΕΙΝΛΙ. ΓΛΗ ΣΥΙΣΤΚΡΓΣ ΨΕΙΝΡΣ.** Ecce mater tua, & fratres tui, & sorores tuæ. Plures codd. Gr. etiam addunt, καὶ αἱ ἀδελφαί σε. Sed & versu 35. sequenti legimus, 'Αδελφός μου καὶ ἀδελφή μου' Got. **ΒΡΧΨΑΚ ΜΕΙΝΣ ΓΛΗ ΣΥΙΣΤΑΚ.** excidente μου. Cæterum

VERS. 31. præced. pro 'Οι ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν, habet noster, **ΛΙΦΕΙ** ἰS **ḠΛΗ ΒΚΧΦΚḠNS** ἰS. *Mater ejus & fratres ejus.* Ubi non solum adjicitur ἰS. αὐτῶν, post ἀδελφοὶ: sed & ordo invertitur, præponendo ἡ μήτηρ: qui quidem ordo servatur in *versibus* seqq. 32. & 33. Hujusmodi adjectionibus Pronominum atque omissionibus patrocinantur sæpius aliquot Græci MSS. Nos istiusmodi discrepantias intactas relinquimus, quas cuivis lectori obvium est, nobis tacentibus, observare. Etymologi notent affinitatem inter Gothicum **ΛΙΦΕΙ** ac Finonicum **āiti** / *Mater*: siquidem in Finorum sive Finlandorum Bibliis *Jesuxen āiti* est *Mater Jesu*; *Joh.* II, 1.

CAP. IV.

VERS. 1. 'Επὶ τῷ ῥῆσι.] Got. **ANA STAFΛ.** *In litore.* Arabs in Bibl. polyglott. على ساحل البحر *Secus litus maris*, pro Gr. Πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῷ ῥῆσι. Copt. **ΣΙΠΙΧΡΟ**. *In litore vel ripa*: nam pro 'Εἰς (vel, ut cod.

Alexand. ἐπὶ) τῷ ἀγιαλῶν, occurrit **ΣΙΠΙΧΡΟ**. *Joh.* XXI, 4. Apprimè conveniunt loco parallelo *Matth.* XIII, 2. qui exhibet, 'Επὶ τῷ ἀγιαλῶν.

VERS. 3. 'Εξῆλθεν ὁ σπείρων τῶ σπείρου.] Got. **HKRAN SA SAIANAS AN SAIAN FRAIYA SEINAMMA.** *Exiit sator ad seminandum semen suum.* Planè ut *Lucæ* VIII, 5. 'Εξῆλθεν ὁ σπείρων τῶ σπείρου ἐν σπείρου αὐτῶν: quo loco parall. repetuntur eadem ipsa verba Gothica. Sufficit harmoniam verbo indicâsse.

VERS. 4. 'Ἦλθε καὶ πλενὰ τῶ ἕρπονῶ.] Got. **UEMHN FENGARS.** *Venerunt volucres*; nullâ mentione factâ τῶ ἕρπονῶ. In exemplaribus etiam manuscriptt. Gr. circiter 17. deprehenditur desiderari, itémq; in Versionibus Syr. Arab. Æthiop. Copt. &c. Vulg. Lat. agnoscit: sed *Antiqua nostra manuscripta*, inquit Luc. Brugensis, *omittunt coeli, quemadmodum etiam Syrus, &c.* Anglo-Saxo non aliter transtulit, quàm Fuzelay comon. *Volucres venerunt, vel veniunt.* Diversitatis hujus scandalum amoliantur Evangelistæ Matthæus & Lucas: quorum ille in eâdem parabolâ enarrandâ habet, 'Ἦλθε καὶ πλενὰ. *Matth.* XIII, 4. hic verò, Τὰ πλενὰ τῶ ἕρπονῶ. *Luc.* VIII, 5.

VERS. 8. 'Εν τριάκοντα, καὶ ἐν ἐξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόν.] Got. **AIN A. ḠΛΗ AIN Ḡ. ḠΛΗ AIN K.** i. e. ad verb. *Unum XXX, & unum LX, & unum C.* Eadem repetuntur *commate* 20. seq. **AIN** est *Unum*: ut, *Joh.* XVII, 22. 'ἵνα ὡσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἵσμεν. Got. **EI SIGAINA AIN. SYA SYE YIT AIN**

AIN SIGNM. Anglo-Sax. Ðæt hi gýn an. gpa pýt gýn an: Notas istiusmodi arithmeticas & alibi in Argenteo cod. observare est: ut, Δάδενε έτη sunt

Gothicè **IB VINTKUNNS.** *Matth. ix, 20.* Τελικισίων δυναειών, **T SKATTE.**

Joh. xii, 5. Πέντε άελας κ̄ δύο οψάκια, **E HΛIBANS GΛH B FISKANS.**

Joh. vi, 9. Et *vers. 19.* pro 'Ὡς σεδίς εισσιπίντε ἢ τελικισίω, habentur Got. **SYE**

SPΛHKAE K̄ GΛH E ΛIΨΛH Λ̄. i. e. *Quasi stadia viginti & quinque aut triginta.* Quin & 'Εάν μὴ λάβῃ εισθενταυλασίονα translata sunt **SA EI NI**

ANONIMAI K̄ EΛΛΨ. *Mar. x, 30.* &c. Plerasq; harum numeralium figurarum Græcas esse nemo non videt. Sicut & Interp. Coptus hunc *versum* octavum, de multiplici terræ bonæ proventu, exprimendum censuit. Versionem ejus, eodem præcisè modo quo extat in vet. cod. Evangelico, visum est in curiosi lectoris gratiam

sic describere: **υχοϷ υχαυ ιελ Ϸ κε υχαυζ Ϸ κε υχαυρ Ϸ**

Et *unum XXX, & unum XL, & unum C.* Codex iste Ægyptiacus, quavis numerandi occasione, has Notas numerarias libentissimè admittit: qui quoque illud *ἐπίσημον κ̄σπηαι*, quod numeri nongentarii signum est Græcis, per elementum

suum Copticum **Ϸ** (quod notatu non indignum) designat: ut, 'Ενενηκονταεντα transfertur **ϷϷ Ϸ.** *Luc. xv, 4.* Frequentiorem Numeralium istorum usum in

S. Textu, antiquitus fuisse, non obscure affirmat Theophylactus in *Joh. xix.* ut & Hieronymus in *Psal. lxxvii.* Probaturi enim *ὡς τείτη* lectum fuisse pro *ὡς ἐκ̄τη*, *Joh. xix, 14.* verisimile judicant, quòd *ἐπίσημον Ϸ'* Nota senaria, librariorum oscitantia, scriberetur pro *γ'* caractere ternario: quod ille *ρηφικόν σφάλμα* vocat, & hic, *errorem scriptorum.* Hancq; Græcorum numerandi rationem omnino imitantur Æthiopes ac Moscovitæ: ut cernere est in illo *χξς'*.

Apoc. xiii, 18. Sed è diverticulo in viam. Quòd **Λ̄** & **Κ̄** ponantur pro

XXX. & **C.** nemo mirabitur: at me aliquantò suspensum habuit, quòd **G** sustineat vicem numeralis **LX.** Hoc autem, ni fallor, idcirco fit, quoniam Gothicus Interp. literam in Alphabeto suo non habuit aptiorem, quâ designare Gr. ξ̄ i. e. **LX.** Certè *εἰ* Græcorum sive Latinorum **X** non admisit Gothicarum literarum inventor, qui pro ξ̄ reponit **KS.** quemadmodum pro *α* Lat. videmus *cs* vel *hs* reposita in linguis aliquot cognatis. Exemplum esto *Alexander*, de quo fit mentio, *Mar. xv, 21.* ubi pro 'Αλεξανδρα legimus Gothicè **ΛΛAIK-SANAKANS.** In Calendario Runico *Alexander* scribitur **ΛNϷILIBIR** seu

Aleb-

Alebsander; Ola. Worm. Fast. Dan. lib. III, pag. 127. Varietatem in Anglo-Saxonum monumentis indicat vel *Mar. xi, 34.* ubi *Rogare* exponitur *Axian* in cod. recentiori *Hattoniano*, *Acxian* in cod. aliquantò vetustiori *Cantabrigienfi*, atque *Ahrian* in codicibus utroque jam dicto, aut ego fallor, antiquioribus, *Oxonienfi* ac *Benedictino*. Nec *Borealibus* tantùm *priscis* contigit defectus hujus literæ durioris: sed & *Hebræi*, *Syri*, *Arabes* & *Æthiopes*, qui nullâ *Sibilorum* penuriâ laborant, hanc duplicem consonantem per duas consonantes exprimere solent. Sic *Alexander* ille *Macedo* interdum *Hebraicè* scribitur אלכסנדר, ut in *Chronol. R. Dav. Ganz*, part. I, fol. 25. interdum אלכסנדרו, ut in *Capitulis R. Eliezer*, capit. II, fol. 10. *Alexander* autem filius *Simonis Cyrenæi*, apud *Marcum* in cap. xv supra allegato, dicitur *Syriacè* אלכסנדרו, *Æthiopicè* אלכשנדר, *Arabicè* אלכسندر & ألكسندروس, at in cod. meo *Arabico Syriacis* literis descripto, est אלכסנדר, quod in marg. corrigitur אלכסנדרו. *Perfarum* quoque unus אכסנדר, alter אלכסנדרו habet. *Scriptoribus* quidem *Arabicis* solenne est *Alexandrum* M. nuncupare اسکندر & اسکندر: unde *Portus Haleppensis*, qui *Europæis* dicitur *Alexandretta*, & *mercatoribus nostris Scanderoun*, nomine اسکندرونه notus est in *Geographiâ Nubiensi*, part. v. climatis 4. Vide quoque *Tract. Gabr. Sionitæ* & *Joh. Hefronitæ de Orientalium urbibus*, cap. 5. Vidimus literam z à *Gothis* aliisque repudiata: at quorsum in *explosæ* locum suffecta sit G figura, ductu parum similis, non liquidò constat. Dixi *Gothos* forsan *commodiorem* literam non habuisse, quantum scil. prononciationem attinet. Conjectabam etenim hujus elementi prolationi talem competere gutturalem sonum, qualem audimus in enun-
ciato Hispanico Hijo; aut talem saltem *duriusculum* ac *rarum*, qualem edit *Angligena* prononcians F consonans. Siquidem *affinitatem* aliquam habere cum *Gr. i* liquidissimè apparet è *cod. Argenteo*: namque pro *isduis* habetur *indas*. *Job. xiv, 22.* & *gnas*. *Job. xi, 4.* pro *maeu* etiam scribitur *maria*. *Luc. II, 19.* atque *marka*. *Job. xi, 3.* *isduis* quoque sunt *indais*. *Mar. vii, 3.* & *gnais*. *Job. xi, 45.* Porro *usurpatum* fuisse pro F *Consonante* luadent *gxta* quod *Anglis* est *Jot* / *Belgis* *Zota* / *Alamannis* (in *N. T. Racov. & Amster.*) *Zota* / pro *isla*. *Matth. v, 18.* *gleikns* pro *Fairus*; *Mar. v, 22.* *gannins* pro *Fanna*; *Luc. III, 24.* Adde, quòd *linguâ cognatâ Islandicâ* legere est *Gydingar* atque *Judar* indifferenter pro *Judei*; *Job. vii, 22 & 52.* Et pro *Hepicho*. quod in hac nostrâ editione *Sax.* occurrit, *Mar. x, 46.* in aliis codd. legebatur *Jepicho* ac *Hepicho*. *Fericho*: sic pro *Jepusalem* habebat unus cod. *Jepusalem*. *Matth. xxi, 37.* quod etiam reperio in *pervetustâ paraphrasi Cædmonianâ*, pag. 90. Quæ ideo à me confertim ad-

adducta sunt, ut Gothici **G** genuinam potestatem expiscarer è linguis filiabus, quæ maternæ pronunciationis solent esse tenacissimæ. Proximè itaque accedere videtur ad **F** consonans; uti scil. ab Anglis prolatum est, acsi esset **G** (cujus quoque characteri non absimile **G**) aut **ج** Arabicum: vel sicut efferrî solet apud Hispanos. Quibus concessis, haud multùm sono abludivit **G** à literâ vastiori, ut Cicero appellat, **X**, prout à gentibus nonnullis illam pronunciatam esse tradunt Philologi. Hanc nostram conjecturam de cognatione literarum **z** & **G** nonnihil firmat, quòd plures voces in linguâ Hispanicâ ab **X** incipientes, communiter scribantur per **F** consonans: rebus autem Hispanicis olim potitos, dominatúq; in Hispaniâ functos fuisse Gothos, minimè ignotum est Historiarum cultoribus. Bartholomæus de Rogatis justum Opus confecit hac de re: titulus est, *Il Regno de Goti nella Spagna*. Minutias Grammaticas, quæ à nobis dextrâ porriguntur, lector severior nè lævâ accipiat.

VERS. 15. *Καὶ ὅταν ἀκούσῃς,*] Got. **ḠΛΗ ΨΛΗ ΓΛΗΛΗΣḠΛΑΝΔ ΠΗΚΛḠḠΛNS**. *Et cum audierint securi aut negligentes.* Nam versu 38. seq. *Ὅου μίλει σοι;* est **ΠΗΚ ΚΛΚΛ ΨΗΚ**: Existimo **ΠΗΚΛḠḠΛNS** hic adjectum esse, ut distinguat hos supinos auditores ab aliis statim memorandis, qui *Verbum* quoque *audivisse* dicuntur; *versibus* 16, 18 & 20.

VERS. 19. *Ἄι μέμνηται τῶ ἀϊῶν τῶτα,*] Got. **ΣΛΗΚḠḠS ΦΙΖḠS ΛΙΒΛΙΝΛIS**. *Solicitudines hujus vitæ.* Interp. noster legebat, cum cod. Bezae vetusto, *τῶ βίῃ* pro *τῶ ἀϊῶν τῶτα*: quod apprimè convenit Scripturæ parallelæ *Luc. VIII, 14.* *Ἵπὸ μεμνηῶν καὶ πλῆτῶ καὶ ἡδονῶν τῶ βίῃ.* Got. **ΛḠ ΣΛΗΚḠḠM ḠΛΗ ΓΛΒΕΙΝ ḠΛΗ ΓΛΒΛΗΚḠḠΨΗM ΦΙΖḠS ΛΙΒΛΙΝΛIS**:

VERS. 24. *Προσθήσεται ὑμῖν πῖς ἀκούσῃς.*] Got. **ΒΙΛΗΚΛΔΛ ἶΖḠS ΨΛΙM ΓΛΛΛΗΒḠḠΛΔΛM**. *Adjicietur vobis qui creditis,* ad verb. *credentibus*. Sic *Fer. xxv, 8.* pro *יְרִי נָא כִּנְעוּשׁ אֶל* *Non audivistis verba mea,* habet Gr. Versio, *Ὅου ἐπιστεύσατε τοῖς λόγοις μου.* *Audire & auscultare sæpiùs,* denotant *Suscipere verba, atque obedire.* vide *Job. IX, 27.* *I Sam. xv, 22.* Sic, *Ἡ πίστις ἐξ ἀκούῃς,* *Rom. x, 17.*

VERS. 34. *Χωρεῖς ὃ παραβολῆς*] Got. **ἶΨ ἶnnh ΓΛḠηΚḠM**. *Absque parabolis* verò, in Plur. Sic nonnulli Orientales. Sed hujusmodi plurima intacta præterire cogit operis importuna acceleratio. Nec enim notavi pro *πλήρη σῶν,* VERSU 28. præced. substitui Gothicè **ἦλλεῖψ κληκḠnis**. *Plenitudinem grani aut frumenti.* Neque dixi illud *ὡς ἡρόκκι σινάπῃς,* VERSU 31. reddi **ΣḠE ΚΛΗΚḠNḠ** (Casu recto) **SINΛIIS**. *Ut granum sinapis,* vertente vulg. Lat. Interprete. In illud etiam quod sequitur, VERSU 35. *Εἰς τὸ πῖζαν*] Got. **ḠΛINIS STΛΔIS** q. d. *In illam ulteriorem ripam,* non licet

licet prolixius commentari, quàm lectorem remittere ad ea quæ diximus ad *Matth. VIII, 28.* & *Mar. IV, 1.* Denique, *VERSU 40.* πᾶς ἔτι ἔχει πίστιν;] Got. ΘΛΙΨΑ ΝΙΝΑΝΗ ΗΛΒΛΙΨ ΓΑΛΛΑΝΒΕΙΝ. *Quomodo nondum habetis fidem?* vulg. Lat. *Necdum habetis* — dimittetur hac observatiunculâ: Codd. aliquot Gr. pro πᾶς ἔτι habent ὄμμα.

C A P. V.

VERS. 3. Ὅτι ἀλύσειν ἔδειξεν ἡδυνάτω ἀλόν δόσση.] Got. NI NΛNDIBΛND-
 GXM EISAKNEINAIM MANNΛ MΛHTΛ INΛ ΓΛBNDΛN.
Nè catenis ferreis quisquam poterat eum vincire. Et mox, *VERSU 4.* Διὰ τῶν αὐτῶν πολλαίς πέναις καὶ ἀλύσει δειλάξ, — καὶ τῶν πέναι σπιτερίφθαι.] Got. PNTE IS
 NETA EISAKNAM BIEXTONS ΓΛBHTANAIM ΓΛH NΛN-
 ΔIBΛNDGXM EISAKNEINAIM ΓΛBNDΛNS YAS. — ΓΛH
 ΨΑ ANAETON EISAKNA ΓΛBKAK. *Propterea quòd ille saepe ferreis compedibus flexis, atque catenis ferreis victus fuerat, — & compedes illas ferreas ruperat vel diruperat.* Hic epitheton ferreus quater adjicitur ἀλύσειν & πέναις. Ita *Compes* est Anglo-Saxonibus Fetzar (quod occurrit in Evangeliiis ab Oweno sive Odoëno quodam Anglo-Saxonice interlineatis) & Anglis *Fetter* / quæ tantundem valent ac Belgarum *Doetsjer* / Alamannorum *Sußeysen* / Gallorumq; *Fers* & *Fers aux pieds*; q. d. *Pedica ferrea, compedes ferreae.* Anglicum quoque *Irons* / ac Italicum *Ferri*, idem aliquando significant. Apprimè huc facit quòd in *Psal. CV, 18.* כְּרוֹל Ferrum transferatur Chaldaicè כְּרוֹל וְפָרוֹל *Catena ferrea*: & à R. Dav. Kimchi exponatur per כְּרוֹל כְּכָל i. e. *Compedem ferream.* Simile vide *Psal. CVII, 10.* nec non *CXLIX, 8.* ubi Gothicis consentanea legimus כְּרוֹל כְּכָל *Compedes ferri seu ferreae.* Cicero dixit, *In ferrum atque in vincula coniecti*: & auctor libri tertii Machabæorum appositissime habet Ἀρμένιοι σιδηροδέσμοις ἀνάγκη. *cap. IV, 8.* Hactenus de usu phraseos communi: rationem verò, quare Interp. nolter dixerit *Compedes ferreae, Vincula ferrea*, nemo ignorat. Conf. simillimam locutionis formam, *LUC. VIII, 29.* ΓΛBHTANAIM illud ab Antistite Gothorum adjectum, *vers. 4.* vertebam *flexis*; non solum quòd flexa sint oportet ac incurvata vincula, quibus pedes constringuntur: sed quia *Incurvatus, inclinatus atque flexus* dicitur Anglo-Saxonice Abozen. Germanice *Gebogen & Gebeuget.* Vocabulum Gothicum non nisi semel reperitur, quantum notavi, in fragmentis Evangelicis. Commentatores autem Rabbinici, vocem אֵין לוֹ אָח vel אֵין לוֹ חֵבֵר *Fratrem vel socium non habet in Scripturâ.*

VERS. 5. 'Εν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς μνήμασι] Got. **IN ANKΛHΘXM ΓΛH**
IN FΛIKTHNGAM. In monumentis & in montibus; vulg. Lat. Ac si legisset 'Εν τοῖς μνήμασι (vel μνημείοις, ut cod. Bezae vetust. Conf. *verff.* 2. & 3. præcedentes) καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι, quam lectionem exhibet cod. Alexandrinus. Hanc quoque transpositionem amplexi sunt Interpp. Syrus, Arabs, Coptus, Æthiops, alii. Hoc notandum censui, nè lector securus dictiones illas trajectas perperam intelligat. Quòd autem, VERS. 9. seq. pro καὶ ἀπεκρίθη, λέγων, habeat Got. **ΓΛH ΑΛΨ ΔΗ ΙΜΜΛ.** Et dixit vel dicit ei; secundum vulg. Latinum, lector facile per se deprehendet. Conf. *Luc.* VIII, 30. Nec opus est ut multis moneam μεγάλη desiderari infra, VERS. II. in versione Got. prout etiam in Bezae cod. pervetusto. Conferantur loca parallela, *Matth.* VIII, 30. & *Luc.* VIII, 32.

CAP. VI.

VERS. 15. 'Η ὡς εἰς τὸ πνευματικόν.] Got. **SVE ΛINS ΦΙΖΕ ΠΚΛΗΨΕΤΕ.** Quasi unus ex Prophetis, ut vulg. Latinus, vel, ad verb. Sicut unus Prophetarum. Illud disjunctivum ἢ, non in hac nostrâ solâ deest, sed etiam in Versionibus Syriacâ, Arabicâ, aliisque; nec non in aliquibus codd. Græcis, quibus annumerari potest cod. Alexandrinus. Virorum longè eruditissimorum in hanc lectionem variantem Observatis quod apponam nihil habeo, præter Versionem illam nondum tentatam Coptitarum, quæ sic se habet: **ΞΕΦΡΗΤΨ ΠΟΥΞΑΙ**
ΙΝ ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΠΑΡΧΕΥΣ. q. d. ὡς εἰς τὸ πνευματικόν ἀρχαίως. ubi excidit quoque ἢ, atque adjicitur ἀρχαίως, quod alibi non invenio. Hoc illustrat doctorum aliquot explicationem huic consentaneam, convenitq; cum illo *Luc.* IX, 8. Προφήτης εἰς τὸ ἀρχαίως ἀνέστη.

CAP. VII.

VERS. 2. 'Εμέμψωτο.] Deest in Got. & cod. Alexandrino, in tribus etiam exemplaribus Arabicis. Contrarium videmus in VERS. 10. & 11. ubi pro ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, habet Interp. Got. **ΣΛΕΙ ΝΒΙΛΙΨΛΙ ΑΤΤΙΝ**
ΣΕΙΝΑΜΜΑ ΛΙΨΛΗ ΛΙΨΕΙΝ ΣΕΙΝΛ. Qui maledixerit patri suo vel matri suæ: atque pro Ἐάν εἴπῃ ἀνθρώπου τῷ πατρί, **ΓΛΒΛΙ ΟΨΛΙ ΜΑΝΝΑ**
ΑΤΤΙΝ ΣΕΙΝΑΜΜΑ. Si dixerit homo patri suo; id est, πατρί αὐτοῦ, ut Bezae cod. vetus. Cæterum cum linguarum aliquot genius postulet ut hæc possessiva subjungantur (quamvis parcius eorum usus in dialectis Septentrionalium

mihī aliquando videretur antiquitatis argumentum) de cætero superfedebō ejusmodi Affixa notare.

VERS. 24. *Ἐν τῇ μεθόρῳ τύρε*] Got. **IN MARKKRS TYRE**. *In fines Tyri* (ubi **TYRE** tamen est formæ pluralis.) Pro *μεθόρα* ostendunt codd. aliqui *όρα*, quos Versio nostra videtur imitata: namque hujus tmematis *versu* 31. transferuntur *Ἐκ τῶν όρειῶν τύρε* per **ΛΕ ΜΑΚΚΡΩΝ ΤΥΡΕ**. Veruntamen meminerit lector curiosus, Composita Græca non semper *παραλήως* Gothicè transferri: exempli gratiâ, *Περίχωρον & ἀειφύρειν* vertuntur **ΓΛΥΙ & ΒΛΙΚΑΝ**. *Mar. VI, 55.* at Simplex *χώρον* redditur **ΓΛΥΙ**. *Luc. VIII, 26.* ac Incompositum *φύρειν* est **ΒΛΙΚΑΝ**. *Joh. xv, 4.* Non est dubium quin **ΓΛΥΙ** isthoc discerni possit in veteri illo Germanorum **Gouw** vel **Goe** / quod, interprete Kiliano, est *Regio, ager, rus, terra, pagus*: sed utrūm hinc deducatur Anglicum *Peoman* / de cujus originatione tantopere sudârunt nostrates, penes alios esto decisio. Certè illud **ΜΑΚΚΡΩΣ**. quo significantur *Limites ac termini regionis* (Anglicè **Marches**) clarè manifestat non inferioris esse seculi vocem à quâ denominatur Comes sive Præfectus limitaneus ille, quem dicimus *Marchionem*; quiq; Alamanis *Marggraff* / Belgis *Marckgrave* / Anglis *Marques* / Gallis *Marquis*, Italis *Marchese*, & Hispanis *Marques* vocatur.

C A P. VIII.

VERS. I. *Παμπόλι & όχλι & όν*] Got. **ΛΕΤΡΑ ΑΤ ΗΙΛΗ ΜΑΝΑΓΛΙ ΜΑΝΑΓΕΙΝ ΥΙΣΑΝΔΕΙΝ**. *Iterum cum admodum multa turba adesset.* Vulg. Lat. agnoscit *Iterum*; sic Arabs Interp. qui habet *إضا* Nonnulli codd. Gr. dicuntur pro *πυμπόλι & όχλι* exhibere *πόλι & πόλι*. Noster legisse videtur *πόλι & πυμπόλι*. Simplex *όν* hîc exponitur per compositum **ΑΤΥΙΣΑΝΔΕΙΝ** (sic enim per tmefin seposita sunt conjungenda) i. e. *παρόν*. nam *Παρόν* & *όν* *διδελμός* vertuntur **ΑΤ ΙΣΤ ΑΣΑΝΣ**. *Mar. IV, 29.* Hinc illud *Matth. XXVII, I.* **ΑΤΜΑΝΚΓΙΝ ΨΑΝ ΥΑΝΚΨΑΝΑΝΑ** corrigendum est **ΑΤ ΜΑΝΚΓΙΝ** — q. d. **ΜΑΝΚΓΙΝ ΨΑΝ ΑΤΥΑΝΚΨΑΝΑΝΑ**. Sic pro **ΑΤΑΝΔΑΝΑΗΤΓΑ ΨΑΝ ΥΑΝΚΨΑΝΑΜΜΑ**. lege correctiūs **ΑΤ ΑΝΔΑΝΑΗΤΓΑ ΨΑΝ ΥΑΝΚΨΑΝΑΜΜΑ**. *Mar. IV, 35.* Similia corrige in *Matth. VIII, 16.* & *Mar. XIV, 4.* atque id genus alia. Hujusmodi confusionibus occasionem præbuit scriptio indistincta cod. Argentei. Quod quidem perplexum scribendi genus, non modò in nobilissimo isthoc grandævόq; Gothorum monumento, sed etiam in vetusto illo aliquoties laudato Coptitarum codice Evangelico usurpatum conspicitur: uterque nimirum codex voluit æmulari antiquissima Græcorum MSS. exemplaria. Hoc lectorem solertem igno-

rare nolebam, nè sagacitas ipsius torpescat inter Gothica legenda. Hoc *versu* Ἰησοῦς & ἀνδρῶν non vertuntur ab Interp. nostro: sed prius monui me hisce non immoraturum. Talia quoque nonnulla hoc ipso capite filens prætereo.

VERS. IO. Ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανυθά.] Got. **UAM ANA FEKA MARGALLAN.** Venit ad partes vel terminos Magdalan. Nescio quid propriè significet **FEKA**: Si Interp. noster legerit ὅρα pro μέρη, sicut codd. aliquot MSS. habent, & locus parall. *Matth. xv, 39.* forsitan **FEKA** denotet *Terminos, Confinia, contermina loca regionis proximè adjacentis*: sicq; affinitatem habeat cum Anglo-Sax. *Fepa* vel *Γεφερα. Socius; Luc. v, 7, 10.* Unde *Γεφερε* est *Congregatio, Γεφερηæden* (& in cod. Hattoniano *Feppeben*) *Synagoga; Job. ix, 22.* Gothicum quoque **ΓΑΡΑΝΚΑΣ. Σωιδελον, Mar. xiv, 55.** ab hoc non multum absonum est. Plures conjecturæ in promptu sunt; sed in dubiis conjecturarum tenebris palpare nec vacat, nec delectat. Pro *Δαλμανυθά* substituit *Versio nostra MARGALLAN.* Arabica in *Bibl. polyglottis* **مَارِجَالَان** quod etiam occurrit, *Matth. xv, 39.* Aliquot Gr. codd. *μαρδαλά* habent & *μαρδαλά*, & quidam Gr. codex, affirmante Erasmo, *μαρδαλά*. Recurrens ad ultimum tutissimumq; refugium, locum nimirum consentientem, *Matth. xv, 39.* reperio *μαρδαλά*, sed ex aliis codicibus quoque observatum *μαρδαλάν* & *μαρδαλάν*, cui convenit *Magedan* Latini vulg. Interpretis, atque **ܡܘܕܐܠܐܢ** Syriaci. Uterque Hebræus Interp. habet **מגדלן**. At, quod omnium maximè ad rem nostram facit, in cod. *Bezæ* vetusto extat *μαρδαλάν*, à quâ lectione noster haud dubiè suum transcripsit **MARGALLAN.** quam quoque æmulatur Interp. Coptus, cujus hæc sunt verba: **ⲉϥⲓ ⲉⲛⲓⲟⲩⲏ ⲏⲧⲉⲣⲉⲁⲓ ⲉⲁⲓ ⲉⲁⲓ ⲉⲁⲓ ⲉⲁⲓ** q. d. Ἦλθεν εἰς τὰ ὅρα Μα-

γδαλάν. Mentio fit cujusdam **מגדלן** non procul à Tiberiade; Talm. Hieros. tract. **מגדלן** fol. 50. col. 3. quem locum (quantum ex situ in Tabellâ topographicâ colligere licet) auctor recens, qui Terram Promissionis se accuratè lustrasse dicit, sic describit: *Entre la ville de Bethsaida & celle de Tiberiade, sur une petite coline on void le reste des murailles d'un chasteau, que ceux du pays appellent Calla Mriam el Megedamé, c'est à dire, le chasteau de Marie Magdelene, pource qu'elle l'avoit eu en partage apres la mort de ses pere & mere. C'est de ce chasteau de Magdalon qu'elle a pris le nom de Magdelene, comme en estant Dame.* F. Eugen. Roger de la Terre de Promiss. liv. 1. chap. 9. sed hac de re consulatur *Isaacus Casaubonus, Exercit. xv. in Baron. cap. 1. & Jacobus Ufferius, Annal. part. 1. ad an. M. 3394.* Hactenus de *Magdalo, Magdalá* vel **מגדלן** ut in *Tabulis chorographicis* vocatur. Existit hac in re quæstio subdificilis, an locum istum, qui situs est ad litus occidentale maris Galilææ, hic intelligi permiserit collatio proximarum Christi profectio-
ge-

gelistâ descriptarum. Diversas video eruditorum sententias, sed præfidenter ferè ac securè prolatas. Res me etiamnum tenet suspensum. In tantâ quoque lectionum diversitate, haud facilè quis dixerit quid eligendum. Video *Magedan* à viris aliquot magni nominis antepositum reliquis: idque propter auctoritatem Augustini, Hieronymi, vulg. Lat. Versionis, ac codd. nonnullorum Græcorum. Certè Augustinus de consensu Evangelist. lib. II, cap. 51. & Hieronymus de locis Hebraicis in *Magedan*, non obscurè docent illud *Magedan* fuisse lectum non in *Matthæo* solùm, sed in *plerisque codicibus*, ut asserit Augustinus, secundum *Marcum*. Verumenimverò receptum *μαγδαλά* sive *μαγδαλάν*, ab aliquibus temerè sollicitatum aut elevatum, non mediocriter stabiliunt longè vetustissima testimonia superiùs allata: ut nihil dicam de Græcorum Patrum suffragiis. Me fanè multùm oblectaret legere *Dalmanutham* (quam chorographi plerique ultra mare Galilææ collocant; Johannes Morus, Anglus, cis mare) aut etiam *Magedan* & *Magdalan* nostrum, apud priscum aliquem ac idoneum Judaicæ gentis historicum. Quodd enim nonnulli spectatæ eruditionis viri, hunc Evangelii locum explicantes, plurimùm tribuant Tabulæ illi geographicæ, Amstelodami concinnatæ, quâ Terra sancta describitur Hebraicè; nescio an firmâ nitantur auctoritate. Hoc expertus scio: descriptio illa Hebræa, in locorum modò memoratorum positione, nihil quicquam discrepat ab ampliori illâ atque notiori ejusdem Terræ chorographiâ Christiani Adrichomii. Vehementer quidem suspectum est, illius auctorem Judæum descriptionem suam, eleganti sculpturâ Hebraicâ exornatam, planè mutuam accepisse ab hujus delineatione, designatione atque appellatione locorum. Mihi, prælo currente jam nunc persecuto, non licet arctè & particulatim Tabulas, in diversis ædibus inventas, inter se conferre: hoc autem suspiciõnem probabilem reddit, quòd *Adrichomii Theatrum Terræ sanctæ* evulgatum fuerit saltè anno æræ Christianæ **CIO IO C**. Tabula verò Hebræa demum prodierit, anno (ex Judæorum computatione) **CCCLXXXI**. i. e. Christi, **CIO IO C XXI**. Ego, ut vela contraham, in hac varietate injucundâ, maximè laudo eorum operam, qui *Magedan* & *Magdalan*, apud Matthæum, eundem esse locum idèmq; nomen probare satagunt: atque de Marci *Dalmanuthâ* lubens audio pium Episcopum Hipponensem, loco suprâ citato, dicentem; *Dalmanutha*, quod in quibusdam codicibus legitur, non dixit *Matthæus*, sed *Magedan*. Non autem dubitandum est eundem locum esse sub utroque nomine. Erasmi verba sunt: *Putant locum fuisse binominem.*

VERS. 22. Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαϊδάν.] Got. **GAH UEMNN IN BEΦΛNIIN**. Et veniunt in Bethaniam. Veniunt pro venit habemus in vulg. Lat. eandèmq; lectionem amplexi sunt Interpp. Arabs, Coptus, alii. Sed unus, quod sciam, Bezæ cod. ille vetustiss. Græco-Latinus pro Βηθσαϊδάν habet in Gr. Βηθανίαν.

in Lat. *Vethaniam*. Pro **ΒΕΦΛΝΙΙΝ** legimus **ΒΙΦΛΝΙΙΝ**. *Mar. XI, 1.* & **ΒΕΦΛΝΙΓΙΝ**. *Joh. XII, 1.* & *Luc. XIX, 29.* Quum autem rationem ignorem, quare pro *Bethsaidā* hoc loco ponatur *Bethania*, atque difficultates insuperabiles videam in chorographiā Terræ Canaaniticæ, ambiguitatēmq; in ipsius *Bethsaidæ* situ; ab ulteriori disquisitione desistendum duxi. Forfan error natus sit ex nominum *Bethsaidæ* & *Bethaniae* similitudine; ut alibi pro *Bethesda* legimus *Bethsaidā* in vulg. Lat. *Joh. v, 2.*

C A P. IX.

VERS. 7. *φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα,*] Got. **STIBNΛ NS ΦΛΜΜΛ ΜΙΛΗΜΙΝ**. *Vox è nube: omisso λέγουσα, quod desideratur etiam in aliquot codd. mss. Gr. & Versionibus Arab. & Copticā; sed habetur in locis parallelis, Matth. XVII, 5. ac Luc. IX, 35. ubi Interpretis nostri verba sunt, STIBNΛ ΥΛΡΨ NS ΦΛΜΜΛ ΜΙΛΗΜΙΝ. υιψανδει. Vox facta est è nube, dicens.* Gr. *φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα.* Ubi obiter notet lector curiosus, longè observantissimum Textūs Græci fuisse auctorem hujus Translationis Gothicæ; qui singula sic reddit de verbo ad verbum, ut Articulus τῆ etiam habeat suum **ΦΛΜΜΛ**. Minoris fortè momenti est, quàm ut notari mereatur, affinitas inter Græcam & has nostras, quæ barbaræ audiunt, linguas; etiam in Nominum, quæ vocant, Generibus. Pro *φωνὴ λέγουσα*, Fœmininè, dicitur Gothicè **STIBNΛ υιψανδει**. pariter Fœmininè: ut ἡ *φωνὴ* vertitur Got. **SX STIBNΛ**. Anglo-Sax. *Deo rterfn.* Fœm. *Luc. IX, 36.* Tmematis etiam hujus *VERS. 24.* *κύριε δεεστ* in Got. nec non in codd. *Bezæ vet. & Alexandr.* Versionibusq; *Syr. Arab. & paucis aliis.* Denique *VERS. 34.* *Ἐν τῇ ὁδοῦ* nec habentur in Got. nec in codd. jam citatis, *Alexand. & Bezæ Vetus* simo; sed in Versionibus passim invenio: atque necessariò subintelliguntur ex *versu* præcedenti, *τί οὐ τῇ ὁδοῦ πρὸς ἰερουζαλὴμ δευτε;* Got. **ΘΛ ΙΝ ΥΙΓΛ ΜΙΨ ΙΖΥΙΣ ΜΙΣΣΧ ΜΙΤΧΔΕΔΗΨ**: Pauca sunt quæ lector attentus videbit in hoc capite, notatu non indigna: ut, *VERS. 19.* *Ὁ ὃ ἀποκριθεὶς αὐτῷ,* i. e. patri Dæmoniaci pueri,] Got. **İΨ İΛΙΣΝS (vel İESNS) ΛΝΔΗΛΕΓΛΝΔS İM.** *Jesus verò respondens eis, i. e. Discipulis suis, quos verbis proximè sequentibus increpans alloquitur, Ὡ γενεὰ ἄπιστος, &c.* Ubi Syrus & Persarum alter habent *Jesus*. Codd. aliquot Gr. ac Versiones nonnullæ retinent *αὐτοῖς* pro *αὐτῷ*. Hæc autem & similia quilibet, literaturâ Gothicâ vel leviter imbutus, nullo negotio animadvertet.

VERS. 42. *λίθον μολικόν*] Got. **ΛSİΛN UΛIKNNS**. q. d. *Ὁν μολικόν* (si rectè capio phrasin hoc unico loco repertam) aut certè *μόλον ὀνικόν, Mola asinaria,*

naria, quod exhibet locus parallelus, *Matth.* xviii, 6. necnon *Luc.* xvii, 2. De significatione primæ vocis **ΑΣΙΑΝ**. illud *Job.* xii, 14 & 15. non finit nos dubitare: namque Gr. Ἐργὸν ὄνειρον exponuntur Got. **ΒΙΓΛΤ ΑΣΙΑΝ**. atque καθήκον ἐπὶ πῶλον ὄνε transferuntur **ΣΙΤΑΝΔΣ ΑΝΑ ΕΝΛΙΝ ΑΣΙΑΛΗΣ**: Vid. Cl. *Funii* Glossarium Got. in **ΑΣΙΑΝ**. **ΟΛΙΚΝ** etiam haud dubiè pro *Mola* usurpatur: in Aldredi enim Glossâ interlin. Anglo-Saxonicâ ad *Matth.* xxiv, 41. Tuoeze i tuu þif zezrundon on cuoernæ. atque in nostrâ Versione, quæ columnam occupat alteram à Gothicâ, Τρα βοὸδ æτ cýpne zprindende. interpretantur illud Vulgati Lat. Interpretis, *Duæ molentes in mola*. Pro eodem dicunt Islandi *Tuar munu* i einu *Zuernhuse* *malande vera* / Dani autem, *To skulle male paa en Quern* / Angli etiam, circa trecentessimum ab hinc retrò annum, vertebant, *Tweyne wpmen schulen be gýndunge in a Querne*: quin & hodiernis Anglis *Mola trusatilis est a Quern*. Interp. itaque Got. pro **ΛΙΘΟΣ μολιγος** videtur legisse, secundum cod. Bezae vetustum, **Μύλος ὄνιγος**, ex *Matth.* xviii, 6. sicuti, vice versâ, pro illo *Matthæi* **Μύλος ὄνιγος**, cod. quidam notatur in Bibl. Wecheliani legisse **ΛΙΘΟΣ μολιγος**, ex *Marco*. Eodem ergo recidit, quantum ad sensum, utraque locutio. Syrus enim utrobique habet **מלה דחמרי רחיה** *Mola asini* vel *asinaria* (cui consonat **רנב החמר** in Euangelio *Matthæi* Hebraicè verso: nisi quod **רחים** significet *Metam*, sive inferiorem molam; **רנב** autem *Catillum*, sive superiorem: *Deut.* xxiv, 6.) Vulg. Lat. etiam utrobique, *Mola asinaria* posuit. Denique Arabs & Coptita, ut minoris notæ Translationes omittam, sibi ipsis & sibi invicem conveniunt in utroque Textu transferendo: siquidem illius communis interpretatio est **حجر الرحى**; hujus verò,

ΟΛΙΚΝΙΣ ΞΕΛΕΘΑΛΟΝ i. e. *Lapis molæ* vel *molaris*. Non est dubium quin **ΟΛΙΚΝ** Græcorum aliquando sumatur pro *Molari lapide*; non tamen pro inferiori illo, qui instar *asini* alterum, qui incubat ac circumagitur, sustinere cogitur (quod plerisque viris eruditis placuit) sed pro superiori illo, qui *επιμόλιον* dicitur; *Deut.* xxiv, 6. Sic enim Hesychius: **Μύλη λίθου ὁ κῆρα τῆ μολης λιθου**, τῆ ἰνῶ **ΟΛΙΚΝ**. Cæterum, quod ad Gothicum **ΑΣΙΑΝ** attinet, quantumvis primariâ suâ ac genuinâ significatione denotet animal illud segnipes ac laboris patientissimum, *Asinum*: nescio tamen utrùm liceat, Græcorum more, tralatitiè applicare *Lapidi molari*. Arabum interim **حجر الرحى** non *Asinam* modò significare dicitur, sed etiam *Petram magnam*, *Saxum*. Quærat igitur an **Μύλος ὄνιγος** non ita appelletur, quòd *Mola* sit *asinaria*, sive jumentis circumacta, eòq; nomine distinguatur à *trusatili*. Adde, quòd *Mola* jumentaria illa ponderosior sit, atque aded **καταπολισμὸς** exitiali, propter gravitatem suam, accommodatior. Satis notum est *Asinum*, præter cætera quadrupedia, præcipuè damnatum fuisse *Molæ*

versandæ: unde illa Nafonis Poëtæ, Fast. lib. VI.

Ecce coronatis panis dependet asellis,

Et velant scabras florida ferta molas. Et mox:

Inde focum servat pistor, dominamq; focorum,

Et quæ pumiceas versat asella molas.

Quicquid tandem sit quod de vocum diximus notatione, hoc omnino certissimum est, Interpretem Got. summâ contentione, pro more suo, conatum fuisse, ut Fontem Græcum integrè & *μύλον πίνου* transfundat in suorum Gothorum idioma. Nec verò solus ille mentionem *Asini* sive **ASILANS** hîc iniecit: sed auctor ille Anglo-Saxonicus, Aldredus Presbyter, in Euangeliis Glossâ interlineari explicatis, pro *Mola asinaria* posuit *Euoen-rtan i Aralej byrden rtan*. id est, *Lapis Molaris, vel Asino onerando sufficiens*; *Matth. xviii, 6.* atque etiam *Euoen-rtalej byrden*. *Asini molaris onus vel pondus*; *Mar. ix, 42.* Duas quoque vidi linguâ Germanicâ conscriptas N. Instrumenti Versiones, quæ *Eselmühle* / *Asinaria mola*, substituunt pro *μύλον ἄσινος*: at hæc cæteris luculentius sic exprimit interpretatio Hispanica: *Una piedra de molino de asno*; quod nemo non intelligit. Si quem denique iuvat hæc Gallicè & Italicè legere interpretata: in *Bibl. Gall.* inueniet *Meule d'asne*; in margine verò, *Assau. de celles que les asnes faisoient tourner au moulin*. Atque in *Bibl. Ital. Deodatianis*, *Una macina da asino*; in *Notis, c. grossa, quali son quelle che son girate da asini, o da caualli: opposte alle minori girate a braccia*: quod nos etiam suprâ monuimus. Quæ non alio fine à me sunt adducta, quàm ut consensum variorum Interpretum inter se, atque cum vetustissimo Gothico, probatum darem.

C A P. X.

VERS. 3. *Ἐἶπεν ἄσινος*] Got. **ULP**. *Dixit*: omisso *ἄσινος*. Sic VERS. 6. *Ἄρσεν καὶ θήλυ ἐποίησεν ἄσινος*] Got. **ΓΗΜΕΙΝ ΓΛΗ ΟΙΝΕΙΝ ΓΑΤΛΥΙΔΛ**. *Masculum & fœminam fecit*; ut vulg. Lat. excidente *ἄσινος*, quod etiam desideratur in cod. Bezzæ vetustissimo. His similia passim desiderari prius monuimus. Quæ autem sequuntur, me suspensiores habent; nempe, quod VERS. 7. *Καὶ παρομοιωθήσεται ὡς τὸ γυναικὶ ἄσινος*. ac VERS. 33. *Καὶ παραδώσει ἄσινος τοῖς Ἑθνεσι*, non compareant in hac Gothicâ Versione: quæ tamen in aliis nusquam non inveniuntur. Molestiam aliquantò leuat, quod hoc novissimè citatum occurrat, totidem ferè verbis, *Luc. xviii, 32. Παραδώσεια ἡδὲ τοῖς Ἑθνεσι*: Got. **ΑΤΤΙΒΑΔΛ ΛΗΚ ΨΙΝΔΧΜ**: VERSU etiam 39. *Βασιλευσθε* non transfertur Gothicè; unde fit ut sensus mutilior appareat: habetur tamen quodammodo *versu* præcedenti; ubi, pro *βασιλευσθε* lego **ΕΙ ΔΛΗΠΓΛΙΝΔΛΗ**. Ut *hap-*

tizemini. Hunc defectum ex Contextu ita suppleturo nonnihil favet, quòd utroque *versu* immediatè præmittantur **ΔΛΗΠΕΙΝΑΙ ΦΙΖΛΙΕΙ ΙΚ ΔΛΗΠ-
ΓΛΑΔ.** pro *βέπικμα δ' ἐγὼ βαπύζομα.* Variationes aliquot hoc *capite*, quæ cuilibet observabiles sunt, libens prætereò.

VERS. 22. *Ἐχων κτήματα πολλά.*] Got. **HALVANDS FALIH MANAR.** *Habens pecuniam multam vel opes multas.* Opinor Interpretem Got. pro *κτήματα* legisse *κρήματα*, quod extat duobus *vers.* proximè sequentibus, vertiturq; **FALIHAR.** Anglo-Sax. Feoh. nec non, *Luc. xviii, 24.* Syrus etiam utrobique habet **ܢܘܕܢ** *Opes, facultates.*

VERS. 29. *Ἡ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴς, ἢ πατὴρ ἢ μητέρα.*] Got. **LIψAN BRAR-
FRONS. LIψAN LIψEIN. LIψAN ATTIN.** *Aut fratres, aut matrem, aut patrem.* Ubi, præter ordinem duorum postremorum inversum, omittitur *ἀδελφὸς*, quod tamen habetur mox *versu* sequenti: nimirum, VERS. 30. pro *καὶ ἀδελφὸς καὶ μητέρα*, Gothicè legimus **GLH SYSTRONS. GLH AT-
TAN. GLH LIψEIN.** *Et sorores, & patrem, & matrem.* Sic etiam codd. Gr. aliquammulti notantur habere *καὶ πατέρα, καὶ μητέρα*, pro *καὶ μητέρα*.

VERS. 46. *Ἐκπορευόμενος αὐτῷ ἀπὸ Ἱερουσόλων, καὶ τῶν μεθῆλων αὐτοῦ.*] Got. **NSRAG-
RANAIN IMMAL GLINFRAR MIψ SIPRNGAM SEINAIM.** *Egre-
diente eo inde, cum discipulis ejus: quasi legisset, Ἐκείθεν μετὰ τῶν μεθῆλων αὐτοῦ, cum* cod. Bezæ antiquissimo. Sic VERS. 50. pro *Ἀναστὰς ἦλθεν* habet Interp. Got. **nshLANPANDS UAM.** *Exiliens venit; ut vulg. Lat. ubi modò laudatus cod. antiquissimus cum aliis habet Ἀναπηδήσας, Exiliens.*

C A P. XII.

VERS. 4. *Κατέκρινον λιθοβολήσαστες ἐκεφαλαιώσαν,*] Got. **GLH FLANA STAL-
NAM VLIKPANANS GLIψISKRANAN. GLH HALPBIψ
YHNAAN BRALTEAN.** *Et illum lapidantes, vel lapidibus obruentes
..... & caput vulneraverunt: ad verb. Capiti vulnus inflixerunt, in-
cusserunt, vel intulerunt.* Cùm **GLIψISKRANAN** sit è numero τῶν ἀπαξ
εἰρημένων in cod. Argenteo, de significatu ejus nihil possum definire; atque nolo
lectori obtrudere conjecturas subitaneas & forsan pœnitendas. Theophylacti
annotatio est: *Ὅτι λιθοβολήσαστες ἐκεφαλαιώσαν, τρυπίσι, σαπίλλισιν καὶ ἐκθύφωσιν τὴν ὕβριν.*
Judicent, quibus vacat, num Interpreti nostro in animo quid simile fuerit; atque
num **GLIψISKRANAN** seu **LIψISKAN** affinitatem habeat cum *Λιχία*,
quod Hesychio est *ὀνειδὴ, ὕβρις.*

VERS. 13. *Καὶ ἀπέστειλασιν αὐτὸν ἕως τῶν Φαρισαίων.*] Got. **GLH INSLANDI-
DEAN AN IMMAL SNMALI FIZE FAKKESLIE.** *Et miserunt ad
illum*

illum quidam Phariseorum. acsi Interp. legisset τῶς pro τῶς: nam τῶς ἢ Γεωμετρῶν sunt Gothice ΣΗΜΛΙ ΨΙΖΕ ΒΡΚΛΡΓΕ. *Matth. ix, 3.* at ΣΗΜΛΑΝS legimus in casu Accus. *Mar. xii, 5.* Ex hujus itaque Versionis sensu, Pharisei & Herodiani non mittebantur ab aliis, sed ipsi alios mittebant insidiatores ad Christum irretiendum in sermone. Omnino consule *Matth. xxii, 15, 16.*

VERS. 14. Ἐξέτι κῆρσον Καίσαρι δῶνα, ἢ ὄ; δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν;] Got. SKHLAN İST KΛISAK ΛΓΙΛΑ ΓΙΒΛΗΝ KΛISAK Λ. ΦΛΗ ΝΙΠ (forte pro ΨΛΗ ΝΙΠ. *Luc. xx, 22.* ubi Anglo-Sax. etiam þe na.) ΓΙΒΛΙΜΛ. id est, ad verbum; *Debitum est vel oportet Cæsareum tributum dare Cæsari, an non demus?* Vulg. Lat. habet, *Licet dare tributum Cæsari, an non dabimus?* Arabs in Bibl. polyglottis clausulam terminat per ة لا ام An non? editio Romana & Erpeniana, per ة لعطي لا ام An non dabimus? sed m. s. meum Syrorum literis descriptum, per : שׁוּנִי לֵא דִּם שׁוּנִי. לֵא דִּם An non? dabimus, an non dabimus? Conf. *Matth. xxii, 17.* & *Luc. xx, 22.* Lectiones codicum aliquot Græcorum huc spectantes omitto, propter transiens ad sequentia.

VERS. 26. Καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ.] Got. ΓΛΗ ἸΑΚΩΒΙS. Et Jacobi; omisso Θεὸς, quod evidenter supplendum est ex antecedentibus, İK İM ΓΨ ΑΒΡΑΗΛΙΜΙS. ΓΛΗ ΓΨ ἸΣΑΚΙS. Ego sum Deus Abrahami, & Deus Isaaci. Solus, quod sciam, hic noster hoc in loco deficit: sed VERS. seq. 27. ubi pro Ὁκ ἔστιν ὁ Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ Θεὸς ζώντων. habeat Got. Interp. NIST ΓΨ ΔΛΗΨΛΙΖΕ ΑΚ ΟΙΥΛΙΖΕ. Non est Deus mortuorum, sed vivorum (ut vulg. Latinus) plures habet consentientes. Posterius enim Θεὸς non reperitur in codd. Bézæ antiquissimo, & Alexandrino; nec in Versionibus Syriacâ, Arabicarum una, aut Copticâ. Scandalum autem Discrepantiæ hujus sic amoliantur loca parallela: Ὁκ ἔστιν ὁ Θεὸς, Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. *Matth. xxii, 33.* & Θεὸς δὲ ὄκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. *Luc. xx, 38.* Illius defectûs quoque deformitatem aliquantisper tegit, quod *Act. III, 13.* in nostris exemplaribus legimus, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. sed in plurimis codd. vett. (ut in Versionibus aliquot antiquis novisq;) legitur, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ Θεὸς Ἰακώβ. &c. Denique, facilitate haud pari suppeditatur Θεὸς in VERS. 32. sequenti, ubi Εἰς ἔστι Θεὸς transfertur Gothice, ΛΙΝS İST. Unus est; & congruenter in Translationibus Syrorum Æthiopicarumq; Sic etiam codd. Gr. dicuntur habere Ἐἰς ἔστι tantum: sed Θεὸς, utcunque paullò longiùs petiitum, supplendum est ex illo quod præcedit *versu 29.* Κύριος, ὁ Θεὸς ἡμῶν, Κύριος ἔστι. Got. ΕΛΗΝ ΓΨ ΠΝSAR. ΕΛΗΝ ΛΙΝS İST:

VERS. 28. Πρῶτη παρῶν ἐσθλή;] Got. ΑΛΛΑΙΖΑ ΑΝΑΒΗΣΝΕ ΕΚΗΜΙΣΤΑ. Omnium præceptorum primum: perinde acsi legisset Interp. ea quæ

mox sequuntur **VERS. 29.** Πρώτη περὶ τῶν ἑβραίων· quæ tamen interpretatus est ille ad mentem sententiæ Græcæ modò allatæ, **ΕΚΗΜΙΣΤΑ ΑΛΛΑΙΖΩ ΑΝΑΒΗΣΝΣ.** *Primum omnium præceptum.* Codicum diversitates hac in re allegare nec juvat, nec expedit. Clausulæ illæ binæ æquipollentes, mutatis sedibus, rectissimè redduntur. Hoc autem notare visum est in Grammatistarum gratiam; atque illud etiam quod statim occurrit, **VERS. 31.** Δούτερον ὁμοίαν, ἕσθη.] Got. **ΛΗΦΑΡΑ ΓΑΛΕΙΚΑ ΦΙΖΑΙ.** *Secundum simile est illi;* ut vulg. Lat. Legebat & noster & Interpp. Orientales, juxta quosdam codd. mss. ἀντὶ pro ἕσθη· vel, cum Bezae codice vetusto, ἕσθη. Minus mirabitur hanc varietatem, qui noverit vetustissimam Græcorum scripturam Accentibus Grammaticis atque etiam Spiritibus omnino destitui. Sed hanc rem felicius expedimus, suppetias advocando ex *Matth. xxii, 39.* ubi legimus, Δούτερον ὁμοίαν ἀντὶ. Quòd autem **ΛΗΦΑΡ.** quod propriè significat *Alius & Alter*, hic usurpetur pro *Secundus*, illud insolens aut mirum dici non debet: quum nihil usu magis tritum in linguis, quas appellamus, Septentrionalibus, quàm *Secundus* exprimere per Anglo-Saxonicum *Oder*. Islandicum *Annar* / Danicum *Anden* / Germanicum *Ander* / quæ primariò, ni fallor, *Alius & Alter* denotant. Sed hoc triviale.

VERS. 36. Ἄνθρωπος ὃς Δαβὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ· Ἔειπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου.] Got. **ΣΙΛΒΑ ΛΗΚ ΔΛΥΕΙΔ ΟΛΨ ΔΗ ΛΗΜΙΝ ΨΕΙΛΑΜΜΑ. ΟΙΨΙΨ ΕΛΑΝ ΔΗ ΕΛΑΝΙΝ ΜΕΙΝΑΜΜΑ.** *Ipse enim David dixit spiritui sancto, Dicit Dominus Domino meo; ac si lectum esset Ἔειπεν τῷ πνεύματι, pro Ἔειπεν ἐν τῷ πνεύματι, excidente ἐν.* Sic tamen ferè lego in *Versione*, Gothicæ sociâ, Anglo-Saxonicâ: *Dauid sylf cwæð to þam halgan Gaste. Drihten cwæð to minum Drihtne.* Quid propriè significetur per **ΔΗ ΛΗΜΙΝ ΨΕΙΛΑΜΜΑ** ac to þam halgan Gaste. constat ex sequentibus, **ΔΗ ΕΛΑΝΙΝ ΜΕΙΝΑΜΜΑ** & to minum Drihtne. nempe, *Dandi casu tam illa quàm hæc poni in utrâque Versione.* Ratio hujus constructionis mihi, primo intuitu, non satis constat: quare scil. dicatur *David dixisse ΔΗ ΛΗΜΙΝ ΨΕΙΛΑΜΜΑ.* & to þam halgan Gaste. *Spiritui sancto;* & non potiùs **ΙΝ ΛΗΜΙΝ.** & on Gaste. ut alibi sæpiùs. Hoc indaganter perscrutari, urgente prælo, nobis non licet.

C A P. XIV.

VERS. 47. Ἀφῆκεν ἀντὶ τοῦ ὠτίου.] Got. **ΛΕΣΛΩΗ ΙΜΜΑ ΛΗΣΩ ΦΑΤΑ ΤΛΗΣΩΣ.** *Abscidit vel amputavit illi aurem dextram: quasi dicas Græcè, Ἀντὶ τοῦ ὠτίου (vel τοῦ ὄτι) τοῦ δεξιῶν. Τὸ ὄτι τοῦ δεξιῶν legimus, Luc. xxii, 50. & τὸ ὠτίον τοῦ δεξιῶν.*

διελόν· *Joh. xviii, 10.* Vulg. Lat. Interpres videtur etiam legisse *αὐτῶ* pro *αὐτῆς*, quippe qui transfert, *Amputavit illi auriculam.* Ἀφείλεν est proprie *Abstulit*; at hic rectè vertitur *amputandi* notione. *Johannes* dixit *ἀπέχυσεν* & in N. Testamento in linguam Græcorum vulgarem transfuso, hic *Marci* locus redditur, Ἐχυσε τὸ αὐτῆς τὰ. Simillimus dicendi modus extat, 2. *Sam. xvi, 9.* וְשָׂרָא נָחַרְתָּהּ אֶת־רֹאשָׁ Græcè, Ἀφελῶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, vulg. Lat. *Amputabo caput ejus.*

VERS. 65. Καὶ ἤρξαντο πρὸς ἐμπύκειν αὐτῶ, καὶ ἀεικνύοντες τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ κολαφίζον αὐτὴν, καὶ λέγον αὐτῶ· Προφήτου. καὶ οἱ ὑπορέται ῥαπίσκουν αὐτὸν ἕβαιον.] Got. **GAH ANGNHNNH SHMΛI SPEIVAN ANA VΛIT IS. GAH HNLGAN ANAVLIKPHI IS. GAH KANPATGAN INΛ. GAH UEPHNN AN IMMΛ. PKANPETEI. GAH ANAVΛHTXS GLBΛHKGLBA ΛXFLM SLXHHN INΛ.** Et cœperunt quidam inspuere in faciem ejus, & obtegere faciem ejus, & colaphos ei infligere; & dicebant ei, *Prophetiza*: & ministri lubenter vel lætè cœdebant eum alapis. Pro *αὐτῶ* priori Interpres Got. legebat, ut mihi videtur, τὸ πρόσωπον αὐτῆς vel, ex *Matth. xxvi, 67.* εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, quod exponit **ANA VΛIT IS.** In vel super faciem ejus. Illam lectionem agnoscit codex *Bezæ* vetustus, qui etiam pro λέγειν habet ἔλεγεν, quod noster vertit *dicebant.* Quare verò adjiciatur **GLBΛHKGLBA**, non satis capio. Arabs addit, post *Cædebant eum alapis*, **جاء** Valdè, vehementer. Sed **GLBΛHKGLBA** bis substituitur pro Græco ἡδέως. *Mar. vi, 20.* & *xiii, 37.* & **ΛΞ ΓΛΒΛHKGXPHM** ponitur pro ὡς ἡδυνῶν. *Luc. viii, 14.* adeo ut satis constet de Adverbii significatione. Additionem quandam video in Copticâ hujus commatis traductione; sed ea non est hujus loci. Et Diversitates aliunde arcessere nolo, qui non sine fastidio quodam intueor illas, quas numeris suscepti ratio describere jubet.

VERS. 70. Καὶ ᾗ Γαλιλαῖος εἶ,] Desunt in Got. & in loco parallelo, *Matth. xxvi, 73.* sed *Luc. xxii, 59.* legimus καὶ ᾗ Γαλιλαῖός ἐστιν. ubi cod. Argenteus graviore laborat hiatu: ideoque nequimus inde suppetias advocare.

VERS. 72. Καὶ ἔπλευσεν, ἔκλαψε.] Got. **GAH ANGNAN GKAITAN.** Et cœpit flere; ut vulg. Lat. Sic Interp. Syr. **נבכה ושרי**, quod idem significat. Omnes secuti sunt lectionem quam exhibet cod. *Bezæ* antiquissimus; nempe, Ἠρξατο κλαίειν. Cætera hujus capituli cuiusvis puto obvia.

C A P. X V.

VERS. I. Ἀπήνεγκαν, καὶ παρέδωκαν τὸν Πιλάτῳ.] Got. **BKΛHTEDANN INΛ AT PEILATAN.** Duxerunt eum ad Pilatum; omisso καὶ παρέδωκαν, quod etiam omisit Interp. Arabs. Noster planè imitatur illud *Luc. xxiii, 1.* Ἠγαγον αὐτὸν

αὐτὸν ἐπὶ τῷ Πιλάτῳ, ubi nulla traditionis fit mentio. At in loco parall. *Matth.* XXVII, 2. plenè legimus Ἀπήγαγον αὐτὸν Πόντῳ Πιλάτῳ: ubi noster quoque Interp. habet ΓΑΤΛΗΗΗΝ ΓΛΗ ΑΝΑΡΕΛΗΗΗΝ ἸΝΑ ΠΛΗΝΤΙΑΝ ΠΕΙΛΑΤΑΝ. Duxerunt vel traxerunt & tradiderunt eum Pontio Pilato. Hoc Marci versiculo suppletur ἸΝΑ. Eum. Sic VERSIBUS seqq. 29. & 31. pro Οικοδομῶν habet Got. ΓΑΤΙΜΚΓΑΝΔΣ ΨΞ. *Aedificans illud*; i. e. ΨΞ ΑΛΗ, τὸν ναὸν, Templum: atque pro Ἐμπιζήσεις substituitur ΒΙΛΑΙΚΑΝΔΛΝΣ ἸΝΑ. Illudentes ei. Sed hæc quisvis facillimè adnotabit.

VERS. 8. Καὶ ἀναβήσας ὁ ὄχλος,] Got. ΓΛΗ ΝΣΓΑΓΓΑΝΔΕΙ ΑΛΑ ΜΑΝΑΓΕΙ. Et exiens tota vel omnis multitudo. Sic enim Gothica sonant, si ad verbum reddantur. Vulg. Lat. Et cùm ascendisset turba: ubi Erasmus conjicit pro ἀναβήσας lectum fuisse ἀναβήσας. Certè noster ob oculos habuit lectionem quam ostendit cod. Bezae vetustissimus: illic enim, pro ἀναβήσας, legitur ἀναβῆς ὄχλος, id est, ΝΣΓΑΓΓΑΝΔΕΙ ΑΛΑΛ. Namque ΝΣΓΑΓΓΑΝ isthoc aliquando idem significare quod ἀναβαίνειν, probari potest ex hujus capituli versu 41. ubi pro πόλις αἱ συναβήσασαι, habeat Got. Versio ΜΑΝΑΓΞΣ ΨΞΞΕ ΜΙΨΙΔΔΓΕΔΗΝ. Multæ quæ simul ascenderant vel comitatur fuerant. Est autem ΜΙΨΙΔΔΓΑ Præteritum à ΜΙΨΓΑΓΓΑΝ. ut Anglo-Saxonicum Eode Figuræ simplicis, à ΓΑΓΓΑΝ. eodem sensu quo Gothicum ΓΑΓΓΑΝ. Lucas Brugensis notat codicem Vaticanum legere ἀναβῆς, de quâ lectione sic vir quidam eruditus: *Quod Vaticanus codex habet ἀναβῆς, accedit ad ea argumenta quibus moveor ut credam quædam Marci exemplaria Græca ad Latinam Versionem mutata.* Quod si verum sit, atque ex hac variante lectione probatum, admodum antiquam fuisse illam correctionem patebit manifestè ex jam allatis. Siquidem id si detur, necessariò consequetur, & exemplar quo usus est Interp. Gothicus primævus, & exemplar illud Bezae, ob vetustatem raram adeo celebratum, passa quoque fuisse hanc mutationem: quoniam utrumque hac in lectione consentiunt cum vulgatâ Versione Latinâ.

His insuper adjungitur potest Translatio Ægyptiaca, quæ, pro καὶ ἀναβήσας ὁ ὄχλος, habet

ΟΧΟΣ ΕΤΑΨΙΕΠΩΑΙ ΗΞΕ ΠΙΕΗΩΨ. Et cùm ascenderit turba.

Nam in Scalâ Electâ ΕΞΗΞΕΠΩΑΙ exponitur بَصْعَدُونَ. Ascendent.

& ΠΩΑΙΨ فوق Suprà. Æthiops quoque lectionem utramque conjungere videtur, dicendo הַבְּנֵי הַגּוֹיִם וְעָרָא Et ascenderunt populi, & clamaverunt. Hunc locum quod attinet, affinitas vocabulorum ἀναβήσας & ἀναβῆς, vel ἀναβήσας (si uspiam occurrat) me dubitare non sinit, quin lectionis diversitas orta sit è libroriorum oscitantia aut etiam hallucinatione.

VERS. 21. Καὶ ἀρραρεύσαι παροφθονεῖ πνα Σίμωνα Κυρηναῖον,] Got. **ϞΛΗ ΠΝΑ-
ΓΚΙΠΗΝ ΣΗΜΑΝΑ ΜΑΝΝΕ. ΣΕΙΜΩΝΑ ΚΥΡΕΙΝΑΙΗΜ.** Et
apprehenderunt quendam hominem (ad verb. hominum) Simonem Cyrenæum. Ἀρρα-
ρεύειν exponitur Gothicè **ΛΗΛΗΛΗΦϞΛΗ.** Matth. v, 41. Unde Anglo-
Saxonica Nýðan. zenýðan. neban & zeneban usurpantur pro Angariare; signi-
ficantia nimirum *Invitum repugnantemq; cogere; ac necessitate dura, quasi obtorto
collo, constringere atque pertrahere.* ΠΝΑΓΚΕΙΠΑΝ autem plerumque respon-
det Græco κρατεῖν aut κρατῖσται ut, Mar. XII, 12. at versu 8. pro λαβόντες αὐτὸν, lego
ΠΝΑΓΚΕΙΠΑΝΔΛΗΣ ΙΝΑ. unde non immeritò ad suspicandum quis
ducatur, auctorem nostrum non tam ἀρραρεύειν respexisse, quàm ἐπιλαβόμενος, quod
occurrit in loco parallelo, Luc. XXI, 26. ubi legimus, Ἐπιλαβόμενοι Σίμωνός
πυϞ Κυρηναίης. Pro Ἀρραρεύσαι πνα, habentur in codice Coptitarum Evangelico
ⲁⲩⲟⲩ ⲡⲟⲩⲁⲓ ⲡⲓϞⲃⲁⲩ ubi ⲁⲩⲟⲩ est *Acceperunt*, quod sibi etiam ad-
iunctum habet **ⲡⲓϞⲃⲁⲩ** Matth. XXVII, 32. & **ⲡⲓⲕⲃⲁⲩ** Matth. v, 41.
utrobique denotans ἀρραρεύειν. Quamvis nesciam quid propriè significet **ⲡⲓϞⲃⲁⲩ**
non dubito tamen quin error irrepserit in Scalæ electæ Copt-Arabicæ paginam
287. ubi lego **ⲟⲩⲧⲕⲓⲡⲓϞⲃⲁⲩ** Arbor, ⲩⲃⲣⲱ. Certè ⲩⲃⲣⲱ Arabibus
est Arbor: at in hoc Marci commate, nec non in duobus modò citatis ex Mat-
thæo, Verbum ⲩⲃⲣⲱ Angariandi sensu usurpatum video ab Interpp. Arabicis.
Syrus etiam habet **ⲛⲡⲱ**. Consulendi sunt denique Perfarum bini Evangeliorum
Translatores. Ex jam allatis quilibet erratum in Arabico ac Latino emendare
poterit: nos cætera huc spectantia perscribere vetat Typorum defectus. Se-
quitur phrasis illa **ΣΗΜΑΝΑ ΜΑΝΝΕ** q. d. Ἀνθρωπὸν πνα vel, ad verbum,
ἀνθρώπων πνα. Confer loca huic respondentia, Matth. XXVII, 32. & Luc. XXI, 26.
Nè tyronibus impingendi occasio sit frequentior ista loquendi ratio; visum est &
hoc genus alia pauca hinc inde petita subnotare. Simili itaque constructione,
Πᾶσαι σὰρξ exponitur Gothicè **ΛΙΝΗΗΝ ΛΕΙΚΕ.** Mar. XIII, 20. Ὅυδεῖς
ἔστιν ὃς ἀφῆκεν, **ΝΙ ΛΙΝΗΗΝ ΙΣΤ ΦΙΖΕ ΛΕΛΕΤΑΝΔΛΗΣ.** Luc.
XVIII, 29. Πᾶν δένδρον, **ΛΛ ΒΛΓΜΕ.** Luc. III, 9. Τίς ὁ λόγος;
ΘΛ ΥΛΗΚΔΕ. Luc. IV, 36. Τίνα κληροῦμαι —; **ΘΛ ΥΡΧΗΕ.** Job.
XVIII, 29. Ἐκείτον δένδρον, **ΘΛΚΓΙΖΗ ΒΛΓΜΕ.** Luc. VI, 44.
Πᾶσα θυσία, **ΘΛΚΓΑΤΧΗ ΗΝΝΣΛΕ.** Mar. IX, 49. Δυνάμεια πέντακόντα,
ΣΚΑΤΤΕ ΕΙΜΕΗΝΔΛ. Luc. VII, 41. Et, quod maximè ad rem
præ manibus facit, Ἀνθρωπὸς πς ἦν πλάσιϞ redditur **ΜΑΝΝΕ ΣΗΜΣ ΥΑΣ
ΓΛΒΙΣ.** Luc. XVI, 19. Nemo nescit Nomina partitiva regere Genitivum:

at, in exemplis istis è codice Argenteo productis, hanc syntaxin imitatus est auctor grandævus ac Græcismi plerumque observantissimus, id minimè dictante Græco Contextu: quod in gratiam lectoris φιλοστός notavi. Similia occurrentia faciliùs ipse promptiùsq; observabit.

VERS. 24. Διαμερίζον & ἱμάτια] Got. **ΔΙΣΑ ΔΙΛΓΑΝΔ ΛΑΝΣ ΒΛΣΤΓΡΣ.** *Dividentes vestimenta.* Primo intuitu suspicabar ab Interprete nostro lectum esse Διαμερίζοιες pro διαμερίζον &, quod procliviùs accidere posset legenti exemplar nullis vocabulorum interstitiis illustratum, nullisq; accentuum spirituúmve apicibus insignitum. Sed longè tutius est confugere ad sacram illam anchoram, Evangelistarum harmoniam, quàm incertis fluctuare conjecturis. Matthæi locus parall. cap. xxvii, 35. habet Διαμερίζοιες. atque hoc ipso Marci versiculo Διαμερίζοιες extat in cod. ms. Alexandrino: quod autem Gothicum sibi respondens habet, est Lucæ Διαμερίζόμενοι cap. xxi, 34. Verumenimverò hoc Got. vocabulum, licèt aliquo modo vindicetur, haud excusat Versum suum, qui ob Verbi defectum graviore claudicat periodi imperfectione. Admissâ tamen levi detruncatione in **ΔΙΣΑ ΔΙΛΓΑΝΔ ΛΑΝΣ.** ac scribendo **ΔΙΣΑ ΔΙΛΓΑΝΔ.** institui potest lectio, tam Fonti Græco, quàm Gothismi analogiæ accommodata, hunc in modum: **ΓΛΗ ΝΣΗΚΛΜΓΑΝΔ ΛΑΝΣ ΙΝΛ. ΔΙΣΑ ΔΙΛΓΑΝΔ ΒΛΣΤΓΡΣ ΙΣ. ΒΛΙΚΠΛΑΝΔ ΛΑΝΣ ΗΛΛΗΤΛ ΑΝΛ ΨΡΣ.** Græcè, *Καὶ σωρώσαστες ἄνθρον, διαμερίζον (vel διαμερίζοιες) τὰ ἱμάτια ἑαυτῶν, βάλουτες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ.* **ΔΙΣΑ ΔΙΛΓΑΝΔ** autem significat *Dividunt, distribuunt, partiuntur.* Variatio huic simillima conspicitur versu 43. sequenti; ubi pro ἦλθεν Ἰωσήφ, substituit Gothorum Antistes **ΟΙΜΛΑΝΔΣ ΙΨΣΕΡ.** *Veniens Joseph.* In codicibus etiam aliquot Græcis, pro ἦλθεν legitur Ἐλθὼν, cui nihil quicquam adversantur ea quæ subsequuntur in Contextu.

VERS. 36. Ἀφείε.] Got. **ΛΕΤΕΙ.** *Sine.* Græci mss. non pauci dicuntur habere Ἀφες, quod etiam habet locus parall. *Matth. xxvii, 49.* ubi & noster conformiter transfert **ΛΕΤΕΙ.** Sic vers. 37. seq. pro Ἀφεις φωνῶν, in Got. extant **ΛΕΤΡΛ ΛΕΤΑΝΔΣ ΣΤΙΒΝΛ.** *Iterum mittens vocem.* Matthæus autem sic: *Πάλιν κρούσας φωνῆ.* Got. **ΛΕΤΡΛ ΗΚΡΠΓΑΝΔΣ ΣΤΙΒΝΛΙ.** cap. xxvii, 50. Consule quæ ex Eusebio monuimus de Tatiani harmoniâ Evangelicâ, suprâ ad *Matth. xxvii, 58.*

VERS. 46. Καθίων ἄνθρον ἐπέλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ] Got. **ΝΣΝΙΜΛΑΝΔΣ ΙΤΛ. ΒΙΥΑΝΔ ΦΑΜΜΛ ΛΕΙΝΛ. ΓΛΗ ΓΛΛΛΓΙΔΛ ΙΤΛ ΙΝ ΗΛΛΙΥΛ.** *Et tollens illud, involvit sindone, & posuit illud in monumento.* Ubi pro αὐτὸν bis legebat noster αὐτὸ, q. d. τὸ σῶμα, quod modò præcesserat, vers. 45. Codex Alexandrinus quoque habet Καθῆκεν αὐτὸ, pro κατέθηκεν αὐτὸν. Versionis Gothicæ auctor haud dubiè secutus est Matthæi ac Lucæ lectio-

lectionem in locis parallelis, scil. *Matth.* xxvii, 59, 60. *Luc.* xxiii, 53. utrobique enim occurrit: Ἐνεύλιξεν αὐτὸ σινδῶνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μημηραῖς vel μνήματι. Gothicè, **ΒΙ-ΥΛΑΝΔ ἸΤΑ** (nempe **ΨΑΤΑ ΛΕΙΚ.** τὸ σῶμα) **ΣΑΒΑΝΑ. ΟΛΗ ΓΑ-ΛΛΙΔΑ ἸΤΑ ἸΝ ΗΛΛΙΥΑ.** ut habetur *Matthæi commate* novissimè citato.

C A P. XVI.

VERS. 6. Ἡγέρθη, ἃκ ἔστιν ὠδὲ.] Got. **NIST HER. NPKAIS.** Non est hic, surrexit. Sic *Matth.* xxviii, 6. Ὁυκ ἔστιν ὠδὲ, ἠγέρθη γάρ. Similis est ferè conciliatio illius quod sequitur, **VERS. 8.** ubi pro Græcis, καὶ ἐξελεύσασιν ταχὺ, ἔφουρον δὲ τῶ μημηραῖς, substituit Interpres Got. **ΟΛΗ NSΓΑΓΓΑΝΔΕΙΝΣ ΛΕΨΑΜΜΑ ΗΛΛΙΥΑ ΓΛΨΛΑΗΗΝΔΕΙ.** Et exeuntes foeminae à monumento fugerunt: ac si legisset, καὶ ἐξελεύσασιν δὲ τῶ μημηραῖς, quæ occurrit, *Matth.* xxviii, 8. Ταχὺ quidem desideratur in nostrâ Versione, nec non in vulg. Latinâ, atque etiam in aliquibus melioris notæ Orientalibus. Hoc deest in vetustis codicibus, inquit Theodorus Beza. **ΓΛΨΛΑΗΗΝΔΕΙ** non perfectè capio.

VERS. 7. Καθὼς εἶπεν ὑμῖν.] Got. **ΣΥΛΣΥΕ ΥΛΨ ΔΗ ἸΝΑ ἸΣ.** Hujus sententiæ mentem non satis assequor primo aspectu. **ΥΛΨ** aut primæ Personæ esse potest, aut tertiæ: ut, καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἶρηκε. Got. **ΟΛΗ ΥΛΨ. ΔΗ ΨΕ ΥΛΨ.** *Job.* vi, 65. Hoc notavi, quod observaverim codicem Bezae vetustissimum pro εἶπεν hic loci habere εἶρηκε, atque *Matthæum* Evangelistam in loco parall. *cap.* xxviii, 7. εἶπον, Personæ primæ. Veruntamen ex præcedentibus non obscurè colligitur nostrum legisse εἶπεν, Personæ tertiæ. In sequentibus **ΔΗ ἸΝΑ ἸΣ** Suspicio latere mendum. **ἸΝΑ** est *Illum*, casu Accusativo: at **ΔΗ.** *Ad*, Dativum sibi adsciscere solet in cod. Argenteo. Ideoque **ΥΛΨ ΔΗ ἸΜΜΑ** passim est *Dixit illi*; **ΥΛΨ ΔΗ ἸΜ.** *Dixit illis*: ut, **ΨΛΚΗΗ ΟΨΗΗ ΔΗ ἸΜΜΑ. ΨΗ ΟΛΣ ἸΣ: ΟΛΗ ΥΛΨ ΔΗ ἸΜ.** Græcè, Ἐλεγον ἑν αὐτοῖς, Σὺ τίς εἶ; Καὶ εἶπον αὐτοῖς — *Job.* viii, 25. **ἸΣ** significat *Is* atque *Ejus*. Si conjecturis esset locus, demandarem gnaro lectori perpendendum, an non legendum videretur **ΔΗ ἸΜ** pro **ΔΗ ἸΝΑ.** q. d. *Dixit is*, secundum Versionem Æthiopicam: quod tamen cum proximè antecedentibus usquequaque non convenit. Mihi sanè inprimis allubesceret licentia legendi **ΥΛΨ ΔΗ ἸΖΥΙΣ** pro **ΥΛΨ ΔΗ ἸΝΑ ἸΣ.** quod exactè responderet Textui Græco εἶπεν ὑμῖν. Porro, εἶπον ὑμῖν *Matthæi* est; loco paulò antè citato: atque, ἐλάλησεν ὑμῖν, *Lucæ*; *cap.* xxiv, 6. At si quis has Literas attentius accuratiusq; exculturus objecerit; dicendum potiùs **ΥΛΨ ἸΖΥΙΣ.** quam **ΥΛΨ ΔΗ ἸΖΥΙΣ.** responderetur: Sicut pro *Δελάληκα ὑμῖν* reponitur Gothicè **ΚΧΔΙΔΑ ἸΖΥΙΣ** ac **ΚΧΔΙΔΑ ΔΗ ἸΖΥΙΣ.** *Job.* xv, 11, & 3. ita quo-

quoque pro Ἐπιπυ ὑμῶν substituitur in cod. Argenteo $\alpha\lambda\psi \text{ ἰζυῖς}$. *Job. x, 26.* & interdum $\alpha\lambda\psi \text{ ἀν ἰζυῖς}$. *Job. xiv, 26.* Non nemo forsân, cui sola Theologica, non autem Philologica, in votis sunt, mirabitur me, nullo profusus otio abundantem, istiusmodi Grammaticalibus iterum atque iterum vacare, tempûsque adeo brevissimum eludere. At quid faciam? absque Canonibus Grammaticis nihil accuratè discerni, nihil certò definiri potest. Mihi porrò in hoc pulvere Gothico nitenti, idem penitus contigisse videtur, quod olim primis Artium inventoribus, quos oportuit primâ curâ atque operâ sibi parare instrumenta. Ego quoque necesse habui Grammatices Gothicæ sciographiam, quantumvis rudissimam, principio delineare. Sin autem in hisce nunc primùm tentatis, aliquoties aut sæpius à scopo aberraverim, multa sunt profectò quæ ad spem erigunt, me veniam impetraturum ab omnibus æquis rerum æstimatoribus. Quid enim simul inceptum ac perfectum? quisve plura festinanter transcurrens, singula diligenter lustrare potest? Ferunt quidem ipsum Carolum M. Imp. inchoavisse Grammaticam linguæ suæ patriæ, Theotiscæ nimirum, sive Francicæ antiquæ. Otridus etiam Monachus Wissenburgensis exemplo *Caroli Imperatoris Magni*, inquit Trithemius, *conatus est barbariem linguæ Teutonicæ ad regulas Grammaticales reducere, quod & ex parte perfecit.* De suo autem suscepto in linguâ illâ veteri, quæ Gothicæ huic admodum affinis est, expoliendâ, sic ipse Otridus (in Prologo ad Evangelia à se rythmis Francicis explicata, circa an. Christi 1000) *Hujus linguæ barbaries est inculta & indisciplinabilis, atque inassueta capi regulari fræno Grammaticæ artis, &c.* Hoc ille de suis; quod me quoque ac mea aliquantò excusabit. Si denique imprudens censear aut etiam temerarius, qui aliquoties suspectam habeam exemplaris Gothici lectionem: sciat lector, ab animo meo alienissimum esse, si quidpiam videatur, præclarum virum, cujus stupendæ sedulitati sumptibûsq; immensis debemus monumenti Gothici editionem, ἀδελφίας insimulare, aut etiam negligentiam. Quædam profectò in codice longè antiquissimo adeo infeliciter ac miserè habita sunt; ut oculos vel lynceos fugerent literæ perituræ. Hac de re meritò conqueustus est Arnoldus Mercator, ex cujus schedis hæc descripsit Janus Gruterus: *Plura communicare vetabat obscuritas literarum jam vetustate evanescentium;* *Antiq. lect. pag. 146.* Sed nec ipsius codicis Argentei librarius, quantumvis accuratus, ἀναγγελῆς erat, aut ab omni lapsûs suspitione purus atque remotus. Quæ à me criticè sunt dicta, peritiorum censuræ libens submitto; compellans insuper quemvis prisçæ aut politioris literaturæ studiosum:

*Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere mecum.* Horat. Epistolar. lib. I.